

Kurs: **FG8039 Själständigt arbete, grundnivå 15 hp**

2026

Kompletterande pedagogisk utbildning (KPU), 90hp

Institutionen för musik, pedagogik och samhälle (MPS)

Handledare: Bo Rosenkull

Emil Eggers
Jonas Skeppar

Sjung då!

En studie om hur lärare beskriver sitt arbete med motivation kopplat till sång på högstadiet.

Sammanfattning

Det självständiga arbetet undersöker musiklärares utsagor om sång i grundskolans högstadium, mellan årskurs sju och nio. Studien har utgångspunkt i Self-Determination Theory och är speciellt inriktad mot motivation och vad lärarna anser motiverar elever till att delta i sångundervisning. Undersökningen har gjorts med intervjuer med lärare som undervisar på högstadiet. Resultatet visar att det finns en stor mängd faktorer som inverkar på elevers motivation till att delta i sångmoment i skolan. Till exempel: elevernas känsla av kompetens, sociala relationer, sångpedagogisk kompetens hos läraren och elevernas känsla av trygghet. I studiens resultat beskrivs kontinuitet som en avgörande faktor eftersom eleverna ges tid att bekanta sig med sången och bygga upp en tillräcklig kunskap för att kunna delta. Vidare visar studiens resultat vikten av att beakta elevernas röstliga möjligheter under deras röstförändring för att öka motivation till deltagande i sångmoment. Metodik som utgår från att locka eleverna till sång har visat sig fungera motiverande, i motsats till att pressa dem till sång.

Nyckelord: sång, högstadiet, motivation, self-determination theory, musikpedagogik

Innehållsförteckning

1. INLEDNING	1
1.2 SYFTE	3
1.3 FRÅGESTÄLLNINGAR.....	3
2. BAKGRUND	4
2.1 MUSIKÄMNET OCH SÅNGENS STATUS I SKOLAN.....	4
2.2 POSITIONERING OCH STYRNING I MUSIKKLASSRUMMET.....	5
2.3 PUBERTETEN.....	6
2.3.1 Fysiologiska förändringar.....	6
2.3.2 Psykosociala förändringar.....	7
2.4 ATT UPPLEVA SÅNG.....	8
2.5 GENUSPERSPEKTIV I SKOLAN.....	9
2.6 GENUSPERSPEKTIV I MUSIKKLASSRUMMET.....	10
3. TEORI OCH METOD	12
3.1 SELF-DETERMINATION THEORY.....	12
3.2 COGNITIVE EVALUATION THEORY	13
3.3 ORGANISMIC INTEGRATION THEORY.....	14
3.4 METOD	15
3.5 AVGRÄNSNINGAR OCH URVAL.....	16
3.6 TRANSKRIPTION OCH ANALYS AV DATA.....	18
3.7 ETIK.....	19
4. RESULTAT	21
4.1 TRYGGHET.....	21
4.2 AUTONOMI OCH REPERTOAR	25
4.3 KOMPETENS HOS LÄRARE OCH ELEVER.....	27
4.4 DEN IHÄRDIGE LÄRAREN	29
4.5 GENUS OCH RÖSTEN I FÖRÄNDRING	32
5. DISKUSSION	35
5.1 RESULTATDISKUSSION	35
5.1.1 Repertoarval	35
5.1.2 Det fungerar inte att pressa elever till att sjunga	36
5.1.3 Sångpedagogisk kompetens	37
5.1.4 Klassrumskontext.....	37
5.1.5 Vem inspirerar eleverna?	38

5.1.6 <i>Arbete med sång och genus</i>	39
5.2 METODDISKUSSION.....	39
5.3 MUSIKPEDAGOGISKA IMPLIKATIONER.....	40
5.4 VIDARE FORSKNING.....	41
REFERENSER	42
BILAGOR	45

1. Inledning

Att sjunga tillsammans i skolan kan vara en lustfylld, kreativ upplevelse som kan bidra till att utveckla rösten, musikaliteten, skapa gemenskap, öka välmåendet och stärka självförtroendet hos de som deltar. Det är åtminstone på det sättet vi författare av denna text till stor del upplevt sångmomentet under vår egen skoltid. På vår verksamhetsförlagda utbildning (VFU) har vi dock båda upplevt att denna upplevelse är långt ifrån så allmän som vi båda kanske trott. Vi tycker oss se att det tvärtom ofta uppstår utmaningar när vi arbetar med sång. Utmaningar som att eleverna sjunger väldigt svagt, att de i vissa fall inte sjunger alls och ibland tycks det oss som att de faktiskt inte vill sjunga överhuvudtaget. Under samtal med kollegor och studiekamrater har vi erfårit att vi inte är ensamma om denna upplevelse. Under våra VFU-perioder har vi bland annat iakttagit hur känsligt det kan vara att sjunga och hur olika elevers deltagande kan se ut i högstadiet. Detta uppfattar vi som ett problem, dels för att vi anser att vi till viss grad saknar kompetens och erfarenhet som lärare att undervisa i just sångmoment, dels för att vi även förväntas bedöma eleverna utefter deras deltagande och prestation inom sång. Genom att ta del av lärares berättelser hoppas vi kunna utveckla vår förståelse kring hur undervisning kan se ut och varieras för att öka elevers motivation till att delta i sångmoment på högstadiet.

Sången kan vara ett av de tydligaste instrumenten till att kommunicera och uttrycka sig musikaliskt och är det instrument vi bär med oss hela tiden. Vi har även personligen upplevt vilken potential sången har som musikaliskt uttryck och hoppas med detta arbete bättre kunna ge fler elever en positiv upplevelse och relation till sång i klassrummet i framtiden. Vi vill i detta arbete undersöka närmare hur lärare beskriver sitt arbete med sång i högstadiet och hur lärarna uppfattar elevers förhållande till sång. Vi vill undersöka vilka faktorer de upplever kan ligga till grund för att elever inte aktivt deltar i sångundervisningen samt hur de utifrån den uppfattningen motiverar elever till att sjunga och arbetar med sången. Med denna studie hoppas vi kunna få en djupare kunskap om hur musklärare på högstadiet kan jobba med sångmoment samt bättre kunna motivera sina elever till sång: Vi är av uppfattningen att en motiverad elev lär sig mer än en omotiverad elev.

Vi har vidare valt att fokusera denna studie på undervisning på högstadiet på skolor utan en uttalad musikprofil eftersom det är där vi upplevt att problematiken framträder tydligast. Sång är ett moment i musikundervisningen som tycks vara omgärdat av speciella omständigheter som särskiljer det från övriga instrument. Att instrumentet är i kroppen gör måhända momentet extra laddat speciellt i en tid i livet då kroppen förändras – puberteten. Puberteten innebär en förändring som påverkar rösten och innebär att larynx (struphuvudet) växer vilket leder till Röstförändringen. Röstförändring kan medföra utmaningar att hantera både sång- och talröst. Det är något som både flickor och pojkar går igenom, de största förändringarna äger rum hos pojkar (Sundberg, 2001). I och med dessa fysiologiska förändringar är vi även intresserade att höra hur lärare resonerar kring röstförändring och deras arbete med dessa under högstadietiden när de undervisar i sång. Även om detta inte är huvudfokuset på studien anser vi det ändå relevant eftersom dessa fysiologiska förändringar kan ha en påverkan på motivation till sång.

Sången är det som nämns först i det centrala innehållet för musik i Lgr 22 (Skolverket, 2022a) vilket kan tydas som att den borde vara en väldigt viktig del av musikundervisningen och som sådant också ska bedömas. Läroplanen beskriver att musikämnets syfte är att ”Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att tillägna sig musik som meningsbärande uttrycksform och kommunikationsmedel” (Skolverket, 2022a). Där anser vi att sången kan vara till stor hjälp.

För att bättre förstå vad motivation är och hur det fungerar har vi valt att använda oss av ett motivationsteoretiskt perspektiv, Ryan och Deci (2017) teori om självbestämmande, *Self-Determination Theory*. Enligt Ryan och Deci (2017) är autonomi, kompetens och tillhörighet de tre viktigaste kriterierna som behöver uppfyllas för att individer ska känna sig motiverade. Dessa tre faktorer anser vi är viktiga att ha i åtanke i vår studie och de kommer att ligga till grund för vårt arbete. Vi anser dem så pass viktiga att vi bedömer att alla tre grundläggande behov som Ryan och Deci (2017) beskriver i sin egen rätt mycket väl skulle kunna ge upphov till tre separata studier. Vi har dock valt att betrakta vårt ämne utifrån en mer pragmatisk synvinkel. I stället för att ingående studera de faktorer som kan ligga bakom att elever eventuellt är omotiverade till sång har vi valt att studera hur lärare arbetar för att skapa motivation till sång. Med detta arbete vill vi ta reda på hur lärare resonerar kring sång kopplat till begreppet motivation när de exempelvis planerar sin undervisning.

1.2 Syfte

Syftet med studien är att bidra med kunskap kring hur lärare beskriver sitt arbete kring elevers motivation till sång på högstadiet.

1.3 Frågeställningar

Hur beskriver lärare sitt arbete med sång i högstadiet?

Hur beskriver lärare sina erfarenheter kring högstadielevs förhållande till sång i musikundervisningen?

Vad anser lärare motiverar högstadielever att sjunga?

2. Bakgrund

Detta kapitel utgör en översikt av tidigare forskning samt andra studier som på olika sätt och från olika vinklar knyter an till vårt syfte och våra frågeställningar. Det urval av litteratur som vi har gjort betraktar sång och musikundervisning från olika synvinklar. Vi har gjort urvalet med tanken att det ger oss en bred bas att stå på samt mer djupgående kunskap om det mångfacetterade ämne som vi valt att studera.

2.1 Musikämnet och sångens status i skolan

Enligt kursplanen för ämnet musik ska musikundervisningen ge elever förutsättningar att tillägna sig musik som meningsbärande uttrycksform och kommunikationsmedel (Skolverket, 2022a). Huvudsyftet med att utveckla kunskaper i musik är att kunna kommunicera och uttrycka sig genom musik vilket förutsätter att eleverna ges möjlighet att utforska olika slags upplevelser av musik (Skolverket, 2022b). Som nämnts i inledningen är även sången det som nämns först i det centrala innehållet (Skolverket, 2022a) vilket kan tolkas som att sången borde vara en viktig del av musikämnet. Traditionellt sett åtskiljs teoretisk och praktisk kunskap i skolan där estetiska ämnen som exempelvis musik ingår i kategorin praktisk kunskap (Gustavsson, 2002). Detta möjliggör en hierarki där dagens politiska och kulturella klimat gett de teoretiska ämnena en generellt högre status än de praktiska (Gustavsson, 2002). Uppfattningen att teoretiska ämnen värderas högre än estetiska ämnen förekommer även hos elever (Holm & Asp-Onsjö, 2014). Skolverkets (2017) statistik visar även på att musklärare i större utsträckning saknar behörighet än andra ämneslärare. Detta kan även vara en bidragande faktor till att musikämnets status blivit förminskat.

I tidigare studier av ungdomars relation till musikundervisning finns exempel på hur ungdomar från arbetarklass i högre grad tar avstånd från skolans musikundervisning (Fornäs et al., 1988). I senare studier har det dock visat sig att musikämnet kan erbjuda en möjlighet för pojkar som spelar i rockband på fritiden att ge uttryck för sig själva som underdogs och på så sätt balansera att lyckas i skolan med att uttrycka en distans till skolan i sig (Bergman, 2009). Perssons (2019) avhandling öppnar upp för frågeställningen om särskilda genrer och val av repertoar kan motivera elever till musik generellt – skulle det kunna betyda att även sång kan motiveras på andra grunder än det rent musikaliska? Och skulle identitet och kultur kopplat till sång kunna fungera som en motiverande faktor? Williams (2019) beskriver ett

projekt i Storbritannien där unga sångare från katedralkörer besökte skolor och umgicks med eleverna, när de hade blivit accepterade av gruppen sjöng dem för och med skoleleverna, det resulterade i ett större engagemang för skoleleverna, både i sång och i skolan i allmänhet.

2.2 Positionering och styrning i musikklassrummet.

I avhandlingen *Inte bara musik* har Persson (2019) undersökt hur elever i årskurs åtta positionerar sig i musikklassrummet. Genom fallstudier visar han hur elever tar olika roller i undervisningen, och hur dessa påverkar både deras eget deltagande och klassrumsklimatet. Positionerna formas i samspel med läraren, kamraterna och undervisningens innehåll. Persson beskriver flera återkommande beteendemönster – som *den engagerade*, *den ifrågasättande* och *den passiva* – och hur dessa påverkar elevernas förhållningssätt till musikämnet. Avhandlingen betonar att läraren har en viktig roll i att skapa utrymme för olika typer av deltagande. Val av innehåll, bemötande och undervisningssätt påverkar vilka roller som uppmuntras eller begränsas. Ericsson och Lindgren (2010) har identifierat tre huvudsakliga strategier där elevers vardagskultur används i undervisningen. Lära om, reflekterande kring samt praktiskt musicerande av elevers valda musik. Enligt deras rapport uppstår flest ideologiska dilemman och problem när elevers musikkultur omsätts i praktiskt musicerande, exempelvis vad som anses vara legitimt musikaliskt uttryck i skolan och vems smak och normer som ges tolkningsföreträde. Ericsson och Lindgren (2010) menar att integreringen av elevers vardagskultur och populärkultur i musikundervisningen ofta sker på skolans villkor, vilket kan skapa en normalisering där vissa elevidentiteter gynnas samtidigt som andra marginaliseras. Populärmusiken och ungdomskulturen anpassas till skolans normer och blir ett bedömningsobjekt vilket gör att elevens meningsskapande till musiken kan gå förlorat.

I en praktik där klassrumsmusicerande förekommer torde det finnas ständigt pågående identitetsförhandlingar, maktflöden och därmed subjektspositioner som både kan intas och tilldelas och det framstår som viktigt för aktörerna att ha en reflekterande hållning för att en acceptabel balans skall kunna hållas. (Ericsson & Lindgren, 2010, s. 152)

Ericsson och Lindgren (2010) synliggör flera potentiella problem som kan uppstå när elever och deras vardagskultur får större inflytande i musikundervisningen och dess innehåll. En intressant aspekt är att se hur elevers inflytande på repertoarval uppfattas hos de musikinstruktörer

vi intervjuat i vårt arbete. Hentschel (2017) beskriver även sångsituationer i grundskolan som normstyrda där föreställning om kön, röstideal och återhållsamhet påverkar elevernas handlingsutrymme. Musikklassrummet blir inte bara en plats för lärande, utan också för sociala processer och identitetsskapande där även sången kan ha en viktig om än känslig roll.

2.3 Puberteten

Enligt Hwang och Nilsson (2019) befinner sig elever i högstadiet – mellan 12 och 15 års ålder – i en fas av intensiv fysisk, kognitiv och social förändring. Under denna period går de flesta in i den mest omvälvande delen av puberteten, vilket bland annat medför röstförändringar. Dessa påverkar både flickors och pojkars förmåga att sjunga, även om förändringarna ofta är mer uttalade hos pojkar till följd av det så kallade målbrottet. Vi kommer i den här studien benämna det som röstförändringen, Enligt Williams och Harrison (2019) är det ett vanligt sätt att benämna fenomenet, för att inte stigmatisera de som genomgår röstförändringen. För vissa ungdomar kan detta leda till en tillfällig osäkerhet kring den egna sångrösten, vilket i sin tur kan påverka deras vilja att delta i sångaktiviteter, särskilt i offentliga eller gruppbaseade sammanhang som skolans musikundervisning.

2.3.1 Fysiologiska förändringar

Puberteten kan upplevas som en osäker tid för många ungdomar eftersom kroppen och rösten går igenom en stor förändring. Tidpunkten för puberteten varierar från individ till individ. I västvärlden kommer flickor i puberteten mellan åtta och fjorton års ålder och pojkar mellan nio och fjorton år. Pubertetens röstliga förändringar sker i faser som är olika långa för olika individer. I de senare faserna sker de största förändringarna på rösten. Forskning visar att puberteten kommer i allt tidigare ålder (Gackle, 2019). Hur länge puberteten varar varierar från individ till individ, det vanligaste är mellan åtta månader och fyra år. Den mest märkbara förändringen på flickors röst under puberteten är att den blir mer luftig eller ojämn. Detta beror på att stämbandets växt, vilket gör att den existerande vibrationsmönstret destabiliseras under en period. Flickors röst kan även påverkas av menstruationscykeln där stämbandets växt kan svälla upp vilket resulterar i instabilitet i tonhöjd och av röstens kvalitet (Gackle, 2019). Hos pojkar växer sköldkörtelbrosket främst i de främre och bakre delarna av halsen som formar adamsäpplet där stämbandets växt ca 65 % i storlek, hos flickor växer stämbandets ca 34 % i

storlek (Williams & Harrison, 2019). Detta gör att pojkars röstläge sjunker ungefär en oktav och flickors röstläge sjunker med ungefär en liten ters. Både pojkar och flickor har under röstförändringen begränsningar i hur de kan sjunga. Bland annat i röstlig kvalitet, säkerhet i tonträff och omfång. Eftersom rösterna är i förändring är det viktigt att läraren är flexibel och tar detta i beaktande när hen väljer repertoar och bedömer det sångliga resultatet (Williams, 2019).

Enligt Skolinspektionens (2019) granskning av musikämnet saknas undervisning om röstvård och hörselvård samt hur rösten kan varieras på flera skolor. I tre av 30 skolor som deltagit i granskningen omfattas inte undervisningen av hur rösten kan varieras i flerstämmiga, vokala uttryck i olika genrer. För de allra flesta elever förändras rösten under högstadietiden. Det är därför särskilt viktigt att eleverna under denna tid får vägledning och träning i hur rösten kan användas. Läraren behöver förhålla sig till hur elevernas röster fungerar under förändringen. Att förbereda eleverna genom att förklara hur förändringen kan komma att ta sig i uttryck i deras röster kan göra dem mer förberedda när den kommer. Det är vanligt att ungdomar tar till ogynnsamma metoder för att kompensera för förlusten av upplevd sånglig kvalitet under röstförändringen. Vikten av att lära ut en adekvat sångteknik under den här tiden är stor. Det finns risk att de ogynnsamma vanorna sitter i under hela livet om de inte tas itu med. (Williams, 2019; Williams & Harrison, 2019). Flickor tenderar att undvika det högre registret. Pojkar mitt i förändringen höjer eller sänker ibland sin talröst på ett onaturligt sätt. Det kan bero på att den nya rösten inte är förankrad i självbilden eller att pojken vill verka mer utvecklad än vad han är. Om läraren kan fånga upp dessa suboptimala handlingsmönster och hjälpa eleverna utveckla en hälsosam och realistisk inställning gentemot sina röster kommer sången fungera bättre och de kommer i högre grad vara motiverade att sjunga (Williams, 2019).

2.3.2 Psykosociala förändringar

Parallellt med de kroppsliga förändringarna sker en betydande sociokognitiv utveckling. Ungdomar blir i allt högre grad medvetna om hur de uppfattas av sin omgivning, vilket ofta leder till en ökad social känslighet. I jämförelse med både yngre barn och vuxna är ungdomar i denna ålder särskilt mottagliga för sociala bedömningar och gruppträck. Denna mottaglighet kan i vissa fall resultera i ett ökat behov av att passa in eller anpassa sig efter gruppens

normer, vilket kan påverka deras engagemang i skolämnen som upplevs som avvikande från gruppens intressen eller statusmarkörer. I takt med denna ökade självmedvetenhet påbörjar många också en process av identitetssökande, där tidigare relationer och självklarheter kan omprövas och omvärderas (Hwang & Nilsson, 2019). Denna identitetsutveckling innebär att ungdomar börjar formulera egna värderingar, intressen och mål, vilket kan leda till konflikter med vuxenvärldens förväntningar, exempelvis inom skolmiljön. För pedagoger ställer detta krav på ett lyhört och anpassat bemötande, där undervisningen inte bara förmedlar kunskap, utan också tar hänsyn till elevernas emotionella och sociala utvecklingsnivå. Särskilt inom estetiska ämnen och sång där uttryck av personlighet och känslor är centrala, kan denna period vara både utmanande och utvecklande för eleverna. Med vår studie hoppas vi kunna få en klarare bild om lärare upplever denna period som utmanande för eleverna när det kommer till sång och musikundervisning och hur de i så fall jobbar med dessa för att stärka identiteten och deltagandet i sångmoment.

2.4 Att uppleva sång

Vad är det egentligen som sker inom oss när vi sjunger? Leijonhufvud (2011) har forskat om upplevelsen av den egna sången i samsång med andra och beskriver sångupplevelsens generella essens som en musikalisk vokal bekräftelse på sin existens. Genom att med en fenomenologisk ansats studera sin subjektiva upplevelse av att sjunga i grupp har Leijonhufvud ringat in ett flertal essenser som samverkar med varandra och tillsammans sammanfattar fenomenet sångupplevelse. Dessa essenser är bland annat lyssnandet, sångapparaten, rörelse samt känslor, humör, tankar och reflektioner. Förutom den levande kroppen omfattar fenomenet *sångupplevelse i samsång* även omvärlden som bland annat innefattar tid, rum, musik, interaktion och mänsklighet. En sångupplevelse i grupp utgör även att bli bedömd eller att uppleva sin historia och kultur. I hennes forskning framträder sångupplevelsen med andra ord som ett väldigt komplext och mångfacetterat fenomen som kan vara väldigt olika för vem som upplever den samt när, var och hur den upplevs. Hentschel (2017) beskriver fenomenet sångsituationer i grundskolans övre klasser som existentiellt laddade där att sjunga snarare upplevs som att vara något i stället för att göra något. Rösten är starkt kopplad till identitet, kropp och personlighet vilket gör att sångmoment blir särskilt sårbara jämfört med andra musikaliska aktiviteter. Fenomenet sångsituation utgörs av flera sammanflätade dimensioner som dels är subjektiva, där eleven erfar sin egen röst och kropp,

intersubjektiva som innefattar relationen till andra i rummet och vanemässiga där invalda mönster styr vem, hur och när man sjunger. Ett exempel på det intersubjektiva är att delta i luciatåg, som flickorna i studien beskriver som en positiv upplevelse. Sången uppfattas av eleverna som något som kräver mod att använda. Det jämförs med att spela instrument som låter relativt lika oavsett vem som spelar på det men där röster låter olika beroende på vem som sjunger. Konsekvenserna av att vara dålig på att sjunga är även mer påtagliga i tonhöjd, klangfärg, ork och kräver mer självtillit för att våga delta (Hentschel, 2017).

Sammanfattningsvis kan sång och sångsituationer tillsammans med andra beskrivas som komplexa, relationella och kroppsligt förankrade fenomen (Hentschel, 2017; Leijonhufvud, 2011).

2.5 Genusperspektiv i skolan

Forskning med genusperspektiv i Sverige har förekommit under en längre tid men har under de senaste åren uppmärksammats mer i både utbildningspolitiska och mediala sammanhang. Mycket forskning har handlat om pojkars underprestationer i jämförelse med flickors prestationer i skolan. Öhrn (2014) menar att denna situation inte är ny då flickor haft bättre betyg än pojkar i decennier. Enligt Björnssons (2005) rapport visar sig könsskillnader mellan pojkars och flickors skolprestationer oavsett elevers sociala kategorier, härkomst eller geografisk placering i Sverige. Rapporten gör gällande att pojkars skolvardag delvis handlar om att söka popularitet hos sina jämnåriga genom att hävda sig samt att demonstrera en maskulinitet med hög status, vilket inte kopplas ihop med att vara duktig i skolan. (Björnsson, 2005; Hentschel, 2017). I Skolverkets rapport (Skolverket, 2006) beskrivs även ett liknande resultat. Dock visar en ny rapport från Skolverket (2025b) att könsskillnader i skolresultat minskat de senaste åren och i årskurs nio har skillnaden aldrig varit så liten som nu. Detta beror enligt Skolverket (2025b) främst på att flickors resultat har försämrats de senaste åren även om de fortfarande är högre än pojkars. Bidragande faktorer till denna trend kan delvis förklaras av att flickor trivs allt sämre, känner sig mindre trygga i skolan och känner mer stress över skolarbete i högre grad än pojkar (Folkhälsomyndigheten, 2023; Skolverket, 2024, 2025b). Andra potentiella faktorer är att flickor till högre grad upplever det stökigt i klassrummet samt använder sociala medier i högre utsträckning (Folkhälsomyndigheten, 2023; Skolverket, 2025a, 2025b).

2.6 Genusperspektiv i musikklassrummet

Genusperspektiv kan ha stor påverkan på sångundervisning och påverka hur lärare och elever förhåller sig till sång. Tidigare forskning (Borgström Källén, 2014; Hentschel, 2017; Orton & Pitts, 2018) tyder på att flickor deltar mer aktivt i sångundervisning än pojkar. Borgström Källén (2014) menar att den vanligaste förklaringen är att sång anses vara feminint – det anses ha en koppling till homosexualitet vilket hotar heterosexuell maskulinitet. Enligt Hentschel (2017) skattar flickor sången högre än pojkar och premieras i körsammanhang, pojkar premieras mer i undervisning med populärmusik. Orton och Pitts (2018) har undersökt hur ungdomar i åldern 11–14 år uppfattar sång med fokus på könsskillnader i musikalisk självförtroende, identitet och ambition. Syftet med studien var delvis att bredda tidigare forskning som främst fokuserat på pojkars bristande deltagande i sång. I deras resultat visade flickor mer förståelse till ett dynamiskt samspel mellan ansträngning, förmåga och självförtroende. Pojkar visade oftare en statisk syn på sin sångförmåga där de relaterade låg motivation till bristande kompetens. Många pojkar i studien saknade även en kognitiv förståelse om röstförändringen vilket påverkade deras självförtroende negativt.

Hentschel (2017) har observerat musikundervisning i grundskolans övre klasser utan specifik profil och klasser med musikprofil. Mängden elever i studien har ovanligt stor sångvana gentemot populationen i stort vilket tyvärr inte ger så stor inblick i varför elever inte deltar i sång och hur dessa problem kan hanteras i skolsammanhang. Liknande problematik uppstår i Holmquists (2020) arbete där han intervjuat elever i både ordinarie och musikklass om deras uppfattning om sång. Alla 16 elever i studien sjunger både i och utanför skolan i olika omfattning. Hentschels (2017) arbete tar upp begreppet skojsång där både elever och lärare använder sig av humor i sångsituationer i syfte att avdramatisera och minska på kraven hos eleverna. Hon påpekar dock en skillnad mellan hur lärare och elever skojar i samband med sång. Lärare skojar positivt och eleverna skojar negativt om sitt eget och andras sjungande. Hennes studie visar även att det främst är pojkar som skojsjunger, flickor gör det mer sällan.

Vi är medvetna om att ett binärt synsätt på kön i undervisningssammanhang kan vara känsligt och exkluderande för elever som inte identifierar sig med heteronormativa könsroller. Vi har dock valt att använda oss av ett biologisktbinärt genusperspektiv eftersom en stor del av tidigare forskning och litteratur vi tagit del av använder begreppen flickor och pojkar i sina

texter (Borgström Källén, 2014; Hentchell, 2017; Williams, 2019). När vi pratar om pojkar och flickor i denna studie syftar vi till det biologiska könet om inget annat nämns.

3. Teori och metod

Vi har valt att basera vår studie på Ryan och Deci (2017) teori om självbestämmande – Self-determination Theory (SDT). Det är en teori som undersöker motivation och dess förutsättningar och den lämpar sig därför väl för vårt syfte.

3.1 Self-determination theory

”Human beings can be proactive and engaged or, alternatively, passive and alienated, largely as a function of the social conditions in which they develop and function” (Ryan & Deci, 2000, s. 68). Författarna beskriver hur människor är beroende av omgivningen för motivation. Self-determination theory (SDT) beskriver hur sociala förhållanden påverkar hur vi växer som människor. SDT beskriver främst hur de biologiska, sociala och kulturella förhållanden kan underlätta eller hindra människor från att växa och få ny kunskap. SDT utgår från att människan antingen kan vara engagerad och motiverad eller passiv och alienerad från sitt sammanhang och att dessa båda ytterligheter till stor del beror på den kontext hon befinner sig i.

Ryan och Deci (2000) ringar in tre psykologiska behov som grundläggande för att en människa ska uppleva motivation och i längden även psykiskt välmående – autonomi, kompetens och tillhörighet. Om dessa tre grundläggande behov är uppfyllda har människan goda förutsättningar att vara den nyfikna, kreativa, kunskapsörstande varelse som den har förmågan att vara. Om dessa behov inte uppfylls uppstår i stället det motsatta och vi upplever känslor som passivitet, brist på initiativförmåga och bristande motivation. Teorin utgår från hur individen upplever till vilken grad dessa behov tillfredställs. Ryan och Deci (2017) har utifrån SDT formulerat sex mini-teorier av vilka vi valt att använda oss av två i vårt arbete, Cognitive evaluation theory (CET) och Organismic Integration Theory (OIT). På grund av arbetets omfattning och för att undvika att göra analysdelen för komplicerad och omfattande valde vi att endast fokusera på två mini-teorier, de som vi ansåg fungerade bäst som redskap till att analysera vår data. CET behandlar främst inre motivation och hur den påverkas i olika sammanhang. Inre motivation betyder att impulsen att handla kommer inifrån. Den drivande faktorn kan till exempel vara: intresse, nyfikenhet eller vetgirighet. OIT handlar om hur yttre motivation är på ett integrationsspektrum där individen till en viss grad integrerar värderingar,

trosuppfattningar och beteenden beroende på olika faktorer. Hur motiveras vi till att göra de saker som vi inte har ett inre driv att göra?

3.2 Cognitive evaluation theory

Cognitive evaluation theory (CET) behandlar den inre motivationen, vad som ger oss impulser att göra saker för sin egen skull och vilka faktorer som kan ligga till grund för att denna motivation uppstår eller uteblir. Faktorer som gör att den uppstår är enligt CET, upplevelsen av autonomi, kompetens och tillhörighet. Dessa faktorer uppstår exempelvis i miljöer där valfrihet, bekräftande av känslor och självständighet förekommer. I motsats kan känslan av inre motivation undermineras i miljöer där exempelvis kontroll, hot och tvång förekommer. Enligt de första forskningsstudierna inom CET påvisade man exempelvis att de deltagare som fick veta att det skulle få en monetär belöning efter att ha lagt klart pussel hade en lägre inre motivation till att fortsätta pussla när det fick valmöjligheten att fortsätta efter experimentet var avslutat än de deltagare som gjorde pussel utan vetskapen att de fick en monetär belöning innan de började sina aktiviteter (Ryan & Deci, 2017).

CET gör gällande att engagemang, slutförande och utfallsberoende belöningar underminerar inre motivation när individen upplever att den utför aktiviteten för att få belöningen. Om individen inte gör aktiviteten för att få en belöning är det den inre motivationen som behöver vara drivande för aktiviteten. Verbala belöningar som positiv feedback eller belöningar som upplevs som slumpmässiga underminerar inte den inre motivationen på samma sätt utan har snarare en positiv inverkan på personens upplevda kompetens. Dock menar Ryan och Deci (2017) att för att positiv feedback ska ha god effekt för mottagarens känsla av kompetens behöver personen uppleva autonomi i aktiviteten. Det vill säga att bara positiv feedback kopplad till en handling som känns frivillig stärker individens känsla av kompetens.

Sammanfattningsvis visar CET på att det finns tydliga samband mellan inre motivation, eller brist på denna, och den kontext vi befinner oss i. Om ett genuint, inre intresse inte finns för uppgiften från början är det mycket svårt att skapa inre motivation även om alla förutsättningar skulle vara uppfyllda, vi kan inte skapa inre motivation ur ingenstans utan CET är snarare en teori för att förstå vilka förutsättningar som krävs för att den inre motivation som potentiellt redan finns ska tas till vara. Ryan och Deci (2017) visar även att belöningar, om de introducerats innan eller under en uppgift, underminerar autonomi och därmed försämrar den

inre motivationen hos människor. Då hamnar personens uppmärksamhet på belöningen i stället för aktiviteten den deltar i. En annan underminering som en belöning kan orsaka är att den signalerar att aktiviteten i sig inte är värd att göra för sin egen skull. Om målet är att stärka individens inre motivation är ogenomtänkta belöningar inte rätt verktyg.

3.3 Organismic integration theory

Inre motivation är dock inte den enda formen av mänsklig motivation. Ryan och Deci (2017) gör gällande att även yttre motivation har en viktig roll att spela i det mänskliga psyket och miniteorin *Organismic integration theory* (OIT) erbjuder en systematisk modell genom vilken vi kan förstå de olika typerna av yttre motivation och hur motivation kan utvecklas. OIT beskriver hur individer internaliserar sin omgivning, det vill säga tar in sociala normer, värderingar och regler och hur väl denna miljö stödjer de grundläggande psykologiska behoven för inre motivation hos eleven: autonomi, kompetens och tillhörighet. Även viss form av yttre motivation kan upplevas vara i linje med den egna viljan och har många likheter med den inre motivationen. Likheten ligger i att uppgiften uppfattas som självvald och skillnaden ligger i att uppgiften inte utförs för sin egen skull utan för att uppnå ett mål. Till exempel när en sångare som lär sig en text för att kunna sjunga en sång utantill. Själva memorerandet av texten är oftast inte uppgiften som sångaren upplever inre motivation inför utan det rör sig snarare om en internaliserad yttre motivation där sångaren arbetar med att lära sig sin text för att sedan obehindrad kunna ägna sig åt det den verkligen känner en inre motivation att göra, att sjunga sin sång för en publik utan att behöva ha en fusklapp med text som riskerar att distrahera. Om en persons inre motivation inte alls stämmer med de yttre faktorerna är den inte integrerad vilket leder till att personen endast fullföljer sin uppgift på grund av yttre krav som tvång, hot om bestraffning eller monetära belöningar. Ryan och Deci (2017) menar vidare att det är större chans att internalisering av yttre motivation kommer att uppstå om de tre grundläggande behoven autonomi, kompetens och tillhörighet är tillfredsställda. Enligt OIT finns det fyra olika typer av yttre motivation som ligger på en skala mellan extern reglering och integration. Den yttre motivationen är till en lägre eller högre grad internaliserad beroende på hur den upplevs av individen. Härunder beskrivs skalan mellan extern reglering och integrering.

- *Extern reglering* uppstår när individen inte har internaliserat den yttre motivationen och sin omgivning. Denna typ av yttre motivation styrs av belöningar eller straff och utförs endast under övervakning eller när direkta konsekvenser uppstår.
- *Introjicerad reglering* uppstår när personen har tagit till sig regler, men styrs av skuld, skam eller behov av att känna sig duktig. Ryan och Deci (2017) beskriver denna form av intern kontroll som icke genuin autonomi.
- *Identifiering* uppstår när regler och mål accepteras som personligt viktiga. Individens beteende är relativt autonomt eftersom de ser uppgiften som värdefull för sin egen framtid.
- *Integration* är den mest autonoma formen av yttre motivation. Personen har assimilerat uppgiften i sitt eget system för motivation. Regler och värderingar har vävts samman med individens egna värderingar och mål.

I denna studie kommer vi att använda oss av SDT som utgångspunkt när vi undersöker lärares arbete med sång på högstadienivå. Vi kommer att använda oss av SDT när vi systematiserar och tolkar den data vi samlar in och förhoppningen är att teorin kommer att ge oss en djupare förståelse för hur motivation fungerar i de situationer som beskrivs. Vi kommer exempelvis i analysen av materialet att leta efter utsagor där vi kan iaktta de tre grundbehovens vara eller icke vara och huruvida vi kan se tecken på om den motivation som beskrivs är av den inre eller yttre typen. Av intresse är också att betrakta bedömningsmomentet utifrån OIT, kan vi förstå hur förekomsten av bedömning och betyg påverkar huruvida motivation internaliseras? Teorin har även varit en grundläggande del i arbetet med att formulera intervjufrågorna.

3.4 Metod

För att kunna besvara textens frågeställning om hur lärare beskriver sitt arbete med sång och elevers motivation till sång har vi valt att genomföra en kvalitativ forskningsstudie med semistrukturerade intervjuer med sex olika musiklärare som undervisar på högstadiet. Vi har därefter analyserat materialet tematiskt med hjälp av Ryan och Decis (2017) mini-teorier CET och OIT där vi utgått från utsagorna från våra intervjuer och analyserat dem utifrån var vi kan urskilja termerna autonomi, kompetens samt tillhörighet. Syftet med kvalitativa forskningsintervjuer är att förstå ämnen ur den intervjuades perspektiv och livsvärld (Kvale, 1997). För att få en djupare och mer mångfasetterad förståelse kring hur olika musiklärare beskriver sitt

arbete med sång i högstadiet och vad de upplever motiverar eller inte motiverar elever till att delta i sångundervisning valde vi att använda oss av semistrukturerade intervjuer. Vi är medvetna om att intervjuer med lärare inte ger en fullständig bild av hur deras undervisning ser ut utan endast återger deras egna upplevelser. För att få en ännu tydligare bild hade vi även behövt observera deras lektioner, någonting som vi på grund av detta arbetes omfattning och tidsbegränsning inte haft möjlighet att göra. Trots det kan detta arbete bidra till kunskap för fortsatt forskning på högre nivå med till exempel observationer i framtiden. De transkriberade intervjuerna har analyserats genom meningskoncentrering utformad med SDT som utgångspunkt.

Vi har utgått från vårt syfte och våra frågeställningar när vi sammanställt frågorna i intervjuguiden där vi försökt att ställa så öppna frågor som möjligt för att undvika påverkan på informanternas svar. Enligt Kvale (1997) bör intervjufrågorna vara enkla och korta så att de lättare genererar spontana och intressanta svar. Detta har vi utgått ifrån när vi formulerat våra intervjufrågor. Vi har även testat dessa frågor på oss själva och varandra för att se om de genererar intressanta och spontana svar. Under intervjuerna med informanterna har vi använt följdfrågor som är relevanta för studiens syfte och tema för att få informanterna att förtydliga och fördjupa sina svar ytterligare. Ordningen på frågorna har inte varit bindande utan vi har tillåtit oss att lita på vårt omdöme som intervjuare; att vara fria i ordningen och gå in på de olika frågorna när de passat in i kontexten av samtalet anser vi kan bidra till mer spontana och utförliga beskrivningar. När intervjuaren vill följa upp eller fördjupa en utsaga eller berättelse är det möjligt att variera intervjufrågornas form och ordningsföljd (Kvale, 1997). Intervjufrågorna finns som bilaga (se bilaga 1).

3.5 Avgränsningar och urval

Patton (2002) beskriver att en fördel med kvalitativ forskning är i hur urvalet går till. Att på fördjupat sätt studera noggrant utvalda data kan ge djupare insikter om specifika fenomen än standardiserade svar av en större grupp informanter. De sex informanterna har tillfrågats genom bekvämlighetsurval, något Patton (2002) anser varken är strategisk eller ändamålsenlig men också det mest förekommande eftersom många forskare har utmaningar med tillgång på informanter och resurser som är villiga att delta i studier. Vi kontaktade omkring 70 lärare via mejl och har intervjuat de som svarade att de ville delta.

Urvalet av de sex informanterna har gjorts utefter inklusionskriterierna; musiklärare som undervisar på högstadiet och exklusionskriteriet; skolan de arbetar på ska inte ha en uttalad musikprofil. Det senare kriteriet har vi valt eftersom vi utifrån vår erfarenhet har upplevt att arbetet med att motivera elever till sång inte är lika svårt och problematiskt på en skola med musikprofil där intresset för ämnet redan finns. I tidigare forskning vi tagit del av (Borgström Källén, 2014; Hentschel, 2017) har även deltagandet i sångmoment hos eleverna varit relativt högt, vi har varit mer intresserade av att undersöka hur lärare upplever arbetet med sångmoment där elevers motivation och deltagande till ämnet inte är lika högt i genomsnitt. En av informanterna arbetar dock på en högstadieskola där eleverna både har musik som obligatoriskt ämne i årskurs sju och åtta men även som valbart ämne i årskurs åtta och nio. Detta anser vi kan ge intressanta analyser av vårt data kopplat till motivation och deltagande i sång därför att den här informanten kan beskriva skillnaden mellan de obligatoriska och de frivilliga kurserna. Vår studie har inte betraktat solistisk sång eller gruppssång som två väsensskilda företeelser, som de av många olika anledningar skulle kunna sägas vara, utan vi har betraktat undervisningsformerna som två olika didaktiska val som läraren kan göra när den undervisar i sång. Av intresse är dock hur det valet påverkar undervisningssituationen i relation till våra frågeställningar.

Av intresse i analysen är även att beakta elevernas genus i relation till sång då tidigare forskning (Borgström Källén, 2014; Hentschel, 2017; Orton & Pitts, 2018) visar på att elevens upplevda genustillhörighet har ett starkt samband med uppvisade attityder och förhållningssätt till sången. Detta har dock inte varit huvudfokus på vår studie utan endast utgjort en liten del av intervjuerna där vi frågat hur de arbetar kring begreppet genus och hur de upplever sångdeltagande i förhållande till genus. I urvalet av informanter har vi försökt hitta personer i olika åldrar, som har olika genrekompetens och olika huvudinstrument. Detta för att bidra till bredd i erfarenhet, variation och förhoppningsvis få in fler intressanta utsagor till vår analys. Patton (2002) hävdar att en liten heterogen grupp informanter kan ge intressanta resultat till exempel i de utsagor som stämmer överens trots den stora variationen bland dem.

Informanterna vi intervjuat är alla mellan 30 och 60 år och har arbetat mellan tre och 31 år som musiklärare, fyra av lärarna har mellan nio och 15 års erfarenhet. Tre av informanterna har huvudinstrumentet gitarr, en bas, en sång och en piano. Fyra av de sex intervjuer vi genomfört har gjorts på plats och de två andra intervjuerna har gjorts via zoom. Orsakerna till att två intervjuer gjorts på distans har varit stor geografisk distans eller scheman som krockat.

Intervjuernas längd har varit 44, 56, 57, 61, 63 respektive 110 minuter. För att bevara informanternas anonymitet benämns dem som informant 1 till informant 6 i citaten som presenteras i resultatkapitlet.

3.6 Transkription och analys av data

Efter genomförda intervjuer har vi transkriberat intervjuerna där vi använt oss av Words transkriptionsfunktion samt en transkriberingssida som heter any2text.com (<https://any2text.com/>). En problematik med att använda webbaserade verktyg är att när materialet laddas upp på internet finns det alltid en risk att det sprids till tredje part. Det gäller även Word och Google Docs (<https://docs.google.com/>). Vi borde ha undvikit dessa tjänster och använt tjänster eller program där materialet inte laddas upp på internet.

Efter transkriberingen har vi lyssnat och läst igenom intervjuerna för att säkerställa att transkriberingarna är korrekta och för att få en djupare inblick och överblick av studiens data. I vår dataanalys hade vi för avsikt att kategorisera våra informanternas utsagor och koppla dem till begreppen autonomi, kompetens och tillhörighet och hur dessa i sin tur kan ta sig uttryck i ett musikklassrum enligt våra informanter. Ryan och Deci (2017) menar att dessa begrepp är vad som avgör om en person har eller inte har en inre motivation. Utmaningen i en kvalitativ analys är att skapa mening ur en stor mängd data, det handlar om att skilja på det betydelsefulla och det triviala och att identifiera betydelsefulla mönster (Patton, 2002).

Vi har använt meningskoncentrering (Kvale, 1997) för att analysera intervjuerna. Det är primärt en fenomenologisk analysmetod men har tillämpats inom andra former av kvalitativa studier. Vi valde den här analysmetoden eftersom vi inte uppfattade att vår teori (SDT) hade en tydligt föreskriven analysmetod och att många av de metoder vi har läst om tydligt är kopplade till andra teorier. Vi ansåg även att den här analysmetoden lämpade sig väl med vår teori. Metoden gör materialet överblickbart och gör det möjligt att förstå det som är viktigt och relevant i materialet. Meningskoncentrering (Kvale, 1997) sker i fem steg:

1. Läs igenom hela intervjun för att få en helhetskänsla
2. Fastställ meningsenheterna, vad är innebörden av det informanterna har sagt?
3. Organisera meningsenheterna i teman, forskaren försöker så gott det går fånga informantens synvinkel.

4. I steg fyra sätts meningsenheterna i dialog med studiens syfte. Vi har använt SDT (Ryan & Deci, 2017) för att begripliggöra meningsenheterna ytterligare.
5. De teman som har identifierats knyts samman till en deskriptiv utsaga.

Vi är medvetna om att det på grund av tidsbegränsningen av detta arbete är svårt att få ett tydligt svar på vad som är orsak och verkan. Vi har därför fokuserat på att försöka se samband för att bättre kunna kartlägga eventuella faktorer till motivation kopplat till vår data som förhoppningsvis kan vara relevanta för fortsatt forskning och lärare som är på väg ut i arbetslivet eller redan befinner sig i yrkeslivet. En fara med vår metod är att vi kan bli lite för ivriga i att försöka tvinga ihop vårt datamaterial med SDT. Det kan naturligtvis finnas utsagor i vårt material som vi riskerar att tolka felaktigt då vi aktivt letar efter material som kan stämma in i vår valda teori vilket vi anser är viktigt att vara medveten om under hela processen.

3.7 Etik

Enligt Vetenskapsrådet (God Forsknings sed, 2024) är tillförlitlighet, ärlighet, respekt och ansvar viktiga etiska grundprinciper att förhålla sig till under ett forskningsarbete. Dessa grundprinciper har vi försökt att förhålla oss till under hela arbetet med studien. Kvale (1997) beskriver intervjuundersökningar som moraliska. Genomförandet av undersökningen har en inverkan på informanterna i form av tid som tas i anspråk, reflektion som kan sättas igång och blottläggningen av det inre livet. Påverkan på informanterna, även intervjuarna, kan komma i många skepnader och det är svårt att kontrollera alla dessa. Även den kunskap som intervjun resulterar i påverkar de inblandade individerna eftersom undersökningen berör människor. Det är viktigt att komma ihåg vilka vi är som utför studien och vad vi har för förförståelse av ämnet som kan påverka hur just vi genomför studien och tolkar dess resultat. Vi delar båda en fascination för rösten som uttrycksmedel och har båda erfarenhet av att sjunga. Med den utgångspunkten kan det finnas en stark föreställning om hur elever i en sångsituation borde exempelvis känna, tänka och tycka. Vi är medvetna om att alla inte delar våra positiva erfarenheter av sångsituationer och antagligen, kanske ibland med rätta, upplever den annorlunda.

Inför intervjuerna har vi informerat om undersökningens syfte och i vissa fall skickat intervjufrågorna (se bilaga 1) i förväg. Vi har skickat ett informationsbrev (se bilaga 2) via

epost till informanterna och inhämtat informerat samtycke (Vetenskapsrådet, 2024) i svarande epost. Vi har i undersökningen anonymiserat våra informanter och tydliggjort detta för dem inför intervjun för att informanterna ska känna att de kan dela med sig av så mycket som möjligt om deras upplevelse av arbetet med sång och motivation. Vi har bedömt att de positiva konsekvenserna av att delta i undersökningen överväger de potentiellt negativa.

4. Resultat

I detta kapitel presenteras de faktorer som efter vår analys av sex stycken intervjuer enligt våra informanter verkar ha avgörande betydelse för elevers nivå av deltagande och motivation i sångmoment. Vi har identifierat dessa teman i materialet.

- *Trygghet*, både i gruppen och i sången. All sång i klassrummet utsätts för bedömning av de som är närvarande, både lärare och klasskamrater, det kan leda till en rädsla för att visa sig okunnig.
- *Repertoar*, alla lärare vi intervjuat arbetar aktivt på olika sätt för att det ska bli så bra repertoar som möjligt för eleverna och poängterar vikten av att landa rätt i repertoarvalet.
- *Kompetens*, lärarnas utsagor om deras arbete med att få elever att sjunga handlar mycket om att ta i beaktande elevernas och sina egna kompetenser.
- *Ihärdighet*, vikten av kontinuitet och långsiktighet framhölls även som viktigt av informanterna.
- *Genus* är en viktig faktor i lärarnas utsagor. Många resonemang utgår från hur pojkar eller flickor brukar agera i klassrummet. Puberteten och röstförändringen spelar en avgörande roll för elevernas välbefinnande och deras deltagande i sång.

För att underlätta läsningen av de citat som vi presenterar i resultatkapitlet har vi översatt de citat som är svåra att förstå till skriftspråk, Enligt Kvale (1997) bör intervjuцитat återges i skriftspråklig form. Citat som innehåller engelska har översatts till svenska. Alla namn som nämns i citaten har pseudonymiserats.

4.1 Trygghet

Att eleverna känner sig trygga i klassrummet anser samtliga av våra sex informanter är en stor bidragande faktor till högstadiееlevers deltagande i sång. För att eleverna ska känna att de vågar delta och sjunga i musikundervisningen behövs enligt våra informanter ett bra klassrumsklimat där eleverna känner sig trygga, både som individer och som grupp. Flera deltagare har påpekat att sången är ett väldigt personligt och utelämnande instrument att utöva vilket gör att eleverna behöver känna sig extra trygga för att ta steget till att våga sjunga på lektionerna. De poängterar vikten av att bygga bra relationer genom stöttning och avdramati-

sering med eleverna för att de ska känna sig trygga och våga sjunga under sångmomenten. Informanterna använder sig av olika metoder för att avdramatisera och försöka skapa en trygg omgivning under sångmomenten.

Då försöker jag skapa liksom någon slags trevlig, lite halv roligt moment. Man försöker bidra med någon typ av comic relief nästan så att de bara okej men nu sjunger vi ut och vi kan nästan göra det här på skoj. Att man gör nästan lite narr av uppgiften, men de gör det också bättre då. (Citat av informant 1 vid intervju 10 oktober 2025)

Ovanstående citat illustrerar hur en av våra informanter använder sig av humoristiska inslag i sin undervisning för att avdramatisera situationen för att öka elevernas deltagande i sångmoment och få dem att våga sjunga ut mer. En av våra informanter har använt sig av tävlingsmoment likt tv-programmet Så ska det låta som ett första sångmomentet med årskurs sju där eleverna tävlar i två grupper. Tävlingen går ut på att de ska börja sjunga låten när de känner igen den.

Det handlar om att avdramatisera rösten, så jag kör fortfarande så här Så ska det låta tävling så att de glömmer att de sjunger, utan de ska ha poäng och så vrålar de på där och så här. Det brukar vara en ganska bra aktivitet i sjuan att börja med då de är nya för varandra. (Citat av informant 3 vid intervju 14 oktober 2025)

Detta citat visar hur en annan informant använder sig av tävlingsmoment i en ny och mindre trygg grupp för att öka sångdeltagande i klassrummet. Detta kan kopplas till SDT där eleverna känner en större autonomi och kompetens ifall de blir uppfyllda av aktiviteten och riktar sitt fokus bort från sig själva och in i uppgiften. Detta moment kan även ses som att det stärker samhörigheten i gruppen och att gruppen blir mer trygg. Enligt SDT skulle denna tävling även kunna ha en förminskad effekt på sångmotivationen i framtiden i och med att syftet och fokuset då istället riktas på att få poäng och vinna och inte på sången i sig. Nyfikenheten för ämnet i sig kan minska och därmed värderas lägre.

Enligt ett fåtal av våra informanter är elever mer benägna att delta i gemensam sång när de är i större grupper. 18-20 elever i en grupp är perfekt enligt en informant. Hen menar att en större gruppstorlek gör så att deras individuella röster inte sticker ut och de kan smälta in i helheten vilket gör att fler elever vågar sjunga. En annan av våra informanter upplever att en del elever vågar sjunga ut mer när hen låter eleverna sjunga en valfri låt i par eller mindre grupp med någon de känner sig trygga med. Vid första anblick ser dessa utsagor ut att

motsäga varandra men detta grundar sig troligtvis i samma problematik. Rädslan att sticka ut och inte bli accepterad av gruppen är överhängande och ett stort hinder för deltagande. Eleverna vill bibehålla sin plats i gruppen, när de sticker ut är tillhörigheten på spel, de oroar sig över att bli utstötta vilket även lärarna vi intervjuar har påpekat som en trolig faktor. Andra potentiella orsaker kopplat till SDT till varför elever kan vara mer benägna att sjunga i mindre grupp är att de får en större känsla av autonomi och kompetens när de får välja själva vad de ska sjunga samt sjunga låten i en lämplig tonart för dem.

Att försöka pressa elever till att sjunga verkar enligt våra informanter inte ge någon positiv effekt på motivationen.

Då skulle de sjunga samtidigt och när jag märkte hur känsligt det där var och efter det så har jag inte gjort om det, jag fick lära mig en läxa där. Pressa inte för hårt. För att det kan bli, inte så att det blir inte så traumatiskt, de överlever ju det. Men det ökar ju inte sannolikheten att de sjunger. (Citat av informant 2 vid intervju 22 oktober 2025)

Citatet ovan illustrerar hur en informant upplevde deltagandet i sång påverkades när hen försökte pressa eleverna till att sjunga. Samtliga av våra informanter anser att det inte hjälper att pressa för hårt och försöka tvinga elever att delta i sång. Flera av informanterna försöker i stället motivera eleverna genom att uppmuntra och avdramatisera. De påpekar även att det är en god idé att sänka de musikaliska ambitionerna och enbart fokusera på att det ska komma ljud från klassen i början.

Ge beröm då det är berättigat. Om problemet är att det inte kommer något ljud alls ur klassen då gör man några övningar, kommer det ljud så berömmar man att nu kom det ljud, jättebra, mycket bättre! Man behöver inte säga att det var en fin sång om inte det var det, men att vi har gjort framsteg. (Citat av informant 3 vid intervju 14 oktober 2025)

Att sänka kraven och ge beröm när det är berättigat kan enligt SDT förstås som att elevernas känsla av kompetens ökar, därför att de kontinuerligt lyckas med de uppgifter de får och blir berömda för det. I citatet uttrycker informanten även att hen tilltalar klassen som hel grupp vilket kan öka tillhörigheten och minska risken för elever att känna sig utpekade. De lärare som vi intervjuat som även undervisar i låg- och mellanstadiet har påpekat att elever i låg- och mellanstadiet ofta deltar mer aktivt i sångmoment och generellt vågar sjunga ut mer eftersom de är mindre medvetna om sin omgivning än elever i högstadieåldern.

Efter hand så är det fler och fler som faller in, så där, så håller jag ögonen lite på de där som inte sjunger alls. Och så försöker jag prata lite med dem i något annat sammanhang. Någon gång träffade jag på några killar på väg till tunnelbanan, och då var det någon som började liksom, säga någonting att jaha, men Kim sjunger ju aldrig på musiklektionerna och då så var jag så här, nej, men då såg han liksom helt generad ut så sa jag. Ja nej, jag har ju märkt Kim att du inte sjunger, ”ja det är inte riktigt min grej”. Och då sa jag att det är okej liksom jag pushar ingen. Utan, du börjar sjunga när du känner dig bekväm med det. Och efter den här lilla diskussionen på väg till tunnelbanan så började han sjunga på musiken. (Citat av informant 4 vid intervju 23 oktober 2025)

Citatet illustrerar vikten av att eleverna känner sig sedda både i och utanför klassrummet. Den här eleven trodde kanske att hen smög under radarn men när det blev tydligt att läraren inte låter saker och ting bero började eleven sjunga. Läraren nämner att hen ibland tar den här konversationen utanför klassrummet. I fallet som citatet berättar om är det eleven som väljer att delta efter att ha fått ny förståelse för sammanhanget. Eleven blev sedd men inte på ett kontrollerande sätt, läraren underminerade inte elevens autonomi genom att uppmana eleven att sjunga. Samtidigt förmedlar läraren en förväntan om att eleven ska börja sjunga någon gång när hen känner sig redo, läraren försöker få eleven att delta och samtidigt bibehålla elevens känsla av autonomi så mycket som möjligt.

Ibland ligger problemet utanför klassrummet och då kan man behöva tala med klassens mentor för att få reda på potentiella orsaker till att det är tyst under sångmomentet. Det berättar väldigt mycket om hur klimatet i klassen är, för den klassen som är tyst har det också jobbigt. (Citat av informant 2 vid intervju 22 oktober 2025)

I citatet ovan beskriver en annan informant hur faktorer utanför musikklassrummet kan påverka deltagande i sångmoment och påpekar att samarbete med andra lärare och elevernas mentorer kan underlätta att öka lärarens förståelse kring problematiken när det gäller elevers deltagande i sång. Att eleverna ser att läraren bryr sig och är villig att möta eleverna kan stärka relationen mellan lärare och elev vilket enligt SDT kan bidra till att öka den yttre motivationen.

Majoriteten av våra informanter uttrycker även vikten av att vara trygg i sig själv som lärare och menar på att om du som lärare utstrålar en osäkerhet kommer det sannolikt avspeglas på eleverna.

Så inser jag ju att den ordning jag har i ett klassrum idag så beror inte på att jag har någon kadaverdisciplin utan det beror på att jag vet vad jag ska göra den där lektionen och känner mig trygg i det. Jag tror att elever i tonåren märker att en lärare som inte har alla moment planerade och kanske måste titta på tangenterna när de spelar piano och inte kan kolla på vad som händer i klassrummet är osäker. Då kan det bli mycket mer som går fel än när man kommer in och vet vad man ska göra den där lektionen. (Citat av informant 3 vid intervju 14 oktober 2025)

Citatet ovan illustrerar vikten att som lärare vara trygg och förberedd inför en lektion. Om läraren inte är trygg och säker på vad som ska läras ut kan det bli svårare för eleverna att hänga med och bli engagerad. Detta kan enligt SDT förstås som att elever vid osäkra moment har svårare att identifiera och integrera yttre faktorer och därmed riskera att tappa motivation till ämnet.

4.2 Autonomi och repertoar

En annan faktor som samtliga informanter framhåller som väldigt betydande för att högstadieelever ska delta i sångaktiviteter är att de känner igen och tycker om det material som ska användas.

Jag försöker välja något som som känns som att de kanske har hört förut. Jobbar man med en låt som de aldrig har hört förut, då har du en rejäl uppförsbacke. (Citat av informant 2 vid intervju 22 oktober 2025)

Flera av informanterna upplever processen att välja repertoar som utmanande och stressig och menar på att repertoarvalet i många fall är direkt avgörande för elevernas deltagande eller icke deltagande. Flera av lärarna låter eleverna vara med och bestämma vad de ska sjunga. En lärare använder sig av ett kompendium med kända låtar som eleverna kan välja från och andra låter eleverna bestämma friare men med vissa begränsningar där exempelvis låtarna behöver godkännas av läraren så att det inte råkar bli material med olämpligt innehåll eller som inte har en adekvat svårighetsgrad. Enligt SDT ger känslan av att ha inflytande över det man ska göra autonomi. Lärarens förtroende för att eleverna kan välja fungerande repertoar stärker elevernas känsla av kompetens. Kompetensen gynnas även ytterligare eftersom de redan har kännedom om repertoaren. Samtliga av våra informanter har uttryckt att repertoar som eleverna känner igen ökar deltagandet och motivationen hos eleverna. Att eleverna känner igen låten verkar enligt informanterna ha större betydelse för deltagandet än att det behöver vara en låt de verkligen gillar. Det behöver inte nödvändigtvis vara moderna poplåtar. Att

eleverna får vara med och påverka repertoarvalet verkar vara av större vikt än att låtarna är moderna enligt informanterna.

Jag tror en nyckel för att få dem att sjunga är att det ska vara lite roligt. Det ska finnas någon slags igenkänning och inte för svårt. (Citat av informant 4 vid intervju 23 oktober 2025)

Tröskeln blir då lägre för att de ska delta och en del av instuderingsarbetet är redan gjort, inläringen går snabbare och därmed är känslan av kompetens starkare. Alla tre av de grundläggande behoven gynnas. Att använda material med en för eleverna relevant igenkänningsfaktor kan enligt SDT tolkas som att det ger eleverna större autonomi där elever har det lättare att identifiera och integrera de yttre kraven med sin inre motivation. I tillhörighet om erfarenheterna är gemensamma eller i den delade konstupplevelsen. Kompetens genom en potentiellt snabbare inläring och att läraren genom att godkänna elevens förslag validerar elevens tankar om vad som kommer fungera som undervisningsmaterial. Det är en god idé att involvera eleverna direkt eller åtminstone deras erfarenheter och världsbild i valet av repertoar i undervisningen.

Ett annat exempel har varit att börja med rap- och/eller prat-sång för att få eleverna att delta. Om eleverna inte är vana att sjunga kan tröskeln vara lägre till rap vilket gör att de känner att de har en högre kompetens vilket i sin tur kan öka motivationen. Att vissa elever deltar i rap men inte i melodisk sång kan även kopplas till CET genom att rappen har en större koppling till deras egna värderingar och intressen, deras inre motivation, och gör därför eleverna mer benägna att delta. En av informanterna berättar:

Det här året har jag en kille som är väldigt gangster, som är en ganska problematisk kille, men han rappar fantastiskt. Jag skulle aldrig tro att han skulle vara den som blev sångare, men det blev han. (Citat av informant 6 vid intervju 10 november 2025)

Att variera sina sångmoment och inte enbart rikta fokuset på just sången anser flera av våra informanter ökar motivationen och deltagandet bland högstadieelever. Flera av dem upplever det som gynnsamt att kombinera sångmoment med exempelvis ensemblespel eller roliga övningar/tävlingar eftersom fokuset delvis riktar sig på något annat än enbart sången och att det därmed kan kännas mindre utelämnande för eleverna att delta i sången.

4.3 Kompetens hos lärare och elever

Att sjunga i rätt tonart och omfång menar flera lärare vi intervjuat är viktigt men inte alltid enkelt att lyckas med. Detta tas framför allt upp som problematiskt för de lärare som främst jobbar med unison sång då flera informanter har svårt att hitta en passande tonart för alla elevernas omfång i klassrummet. En av informanterna beskriver att hen arbetar mycket med stämsång med tre- till fyrstämmiga arrangemang för att eleverna ska kunna sjunga i de omfång som de har och känner sig trygga i. Hen poängterar även att många elever i årskurs sju med liten sångvana endast har ett omfång på ett fåtal toner vilket gör att de oftast inte har omfånget för att sjunga melodin till en enkel pop/rock låt.

Efter målbrottet kan man ju sjunga enstämmigt så killarna sjunger en oktav lägre, men det funkar inte i sexan/sjuan utan då är det bättre att göra en bekväm stämma där i vad ska vi säga lilla oktavens mitt ungefär och uppåt för de killar som har lite kommit in i målbrottet och inte vill sjunga som sopraner. (Citat av informant 3 vid intervju 14 oktober 2025)

De andra informanterna som primärt undervisar i enstämmig sång vittnar om stora utmaningar att hitta låtar som passar alla elever omfångsmässigt, då eleverna befinner sig på olika stadium i sin röstförändring och generellt inte har stor sångvana. En informant reagerar på att det i kursplanen står att eleverna ska sjunga i stämmor och i kanon på högstadiet.

Ja men alltså glöm och dröm, säger jag alltså det kan du kanske göra med en klass som är väldigt sångstarka och där är bara några som sjunger i kör på fritiden. (Citat av informant 4 vid intervju 23 oktober 2025)

Citatet illustrerar informantens inställning att det oftast är mycket svårt att ha stämsång i högstadiet.

Lärarens skolning och trygghet till sin egen röst verkar ha olika påverkan på elevernas förhållande till sång. De lärare som inte är sångare beskriver inte sin röst som vacker, men att de använder den i klassrummet. De anser att deras röst hjälper eleverna förstå att rösten inte måste låta professionell för att man ska kunna sjunga. Den lärare som är sångare berättar att vissa elever kan bli lite avskräckta av hans vackra och skolade röst. Oavsett röstlig erfarenhet finns det utmaningar kopplade till den egna rösten för lärare. Det tydliga direktivet från informanterna är att vara trygg i sin egen röst och bara sjunga. En av informanterna berättar:

Jag har försökt visa dem, killarna till exempel, att jag sjunger i klassrummet. Kan du sjunga det här? Och jag sjunger det. De första gångerna då skrattade de. Jag sa, men varför skrattar ni? Eftersom, ni vet, jag har precis börjat lära mig sjunga. Troligtvis är min röst inte fantastisk, men ni vet, jag tar min tid och gör mina övningar, ni vet, det blir bättre. Och sen vågade de börja också för att de såg mig vara typ lite kanske pinsam. (Citat av informant 6 vid intervju 10 november 2025)

Citatet synliggör att genom att visa att det inte behövs en perfekt röst tillåter eleverna att sjunga även om deras röst inte heller är perfekt. Även om du har en skolad röst försätts du i situationer där din röst inte är perfekt. Till exempel tidigt på morgonen eller om du har en lätt förkylning. Denna process innehåller både kompetens och tillhörighet. Kompetens för att eleverna förstår att deras bristande erfarenhet inte hindrar dem från att börja öva. Tillhörighet, eftersom de känner igen sig i läraren som jobbar med sin sång, läraren blir en förebild. Genom att sjunga på och tillåta att det låter lite skrovligt hjälps eleverna att delta. Oavsett lärarens skolning finns det utmaningar i hur vi använder rösten i undervisningen. När läraren visar en tillåtande attityd gentemot sin egen röst blir det mer trovärdigt när hen ska locka fram elevernas röster.

Flera informanter beskriver att det är viktigt att arbeta med målet att eleverna utvecklar en öppen dynamisk inställning, det vill säga tron på att förmågor inte är medfödda utan går att lära sig, i motsats till att vissa bara kan och andra inte kan. Många informanter hävdar att ett av hindren för elevernas deltagande i sång är elevernas okunskap om hur rösten fungerar. En del av utmaningen är röstens till synes mystiska karaktär, det går inte att visa på ett diagram var man ska sätta ner fingrarna för att få till en ton. Att ta ett eller ett par pass för att förklara hur sången kommer till i kroppen kan underlätta för många elever menar en av informanterna.

Jag har märkt att när de förstår hur det fungerar så är det lättare för det att slappna av och, alltså för att du vet, en sak är när, ja men jag kan inte sjunga. Ja men kanske du vet inte hur man ska sjunga. Jag kan lära dig. Det är det vi gör. Ja men jag är kanske lite blyg, men du är blyg för att du kan inte sjunga just nu, du kan lära dig. Jag kan visa dig hur man sjunger. Du kommer att bli 100% bättre om två månader. Och på det sättet har vi lyckats med flera killar. (Citat av informant 6 vid intervju 10 november 2025)

Citatet illustrerar att eleverna behöver känna att de kan lära sig. Det är inte enbart medfödd talang som gör att man kan sjunga. Det handlar om att förmedla känslan av kompetens att lära till eleverna. Samtliga informanter berättar att de använder sig av olika sångövningar för att träna upp elevernas sångteknik och sångvana. Till exempel att börja med att bara göra ljud på

olika sätt, (till exempel s-s-s----, sh-sh-sh---, prrr) och att sen när man är i gång kan man göra vanliga sångövningar (till exempel att sjunga långa toner på M till "snygga ackordföljder").

4.4 Den ihärdige läraren

Kontinuitet är en aspekt som ofta påpekas av våra informanter som viktig för att eleverna ska känna kompetens. Orsaken till att detta är viktigt enligt våra informanter är att det precis som vilket instrument som helst behövs kontinuerlig träning av röstapparaten för att bibehålla sin nivå och utvecklas vidare. De flesta lärare vi intervjuat försöker att ha ett sångmoment varje lektion, oftast som inledning på eller avslutning av lektionen. De påpekar att detta ger eleverna kontinuerlig träning och att det samtidigt blir ett återkommande moment vilket i längden gör att elevernas deltagande ökar.

För det blir ett samlande moment, så blir det inte så stor sak, utan man sjunger lite varje vecka. Alla de här eleverna som har behov av struktur, då vet de att musiklektionen börjar så här, vi gör den här lite konstiga uppvärmningen och sen så sjunger man en låt och sen så kommer resten av lektionen. Så de vet vad de kan förvänta sig. (Citat av informant 4 vid intervju 23 oktober 2025)

I skolan är elevernas autonomi begränsad. Dels eftersom eleverna är i skolan obligatoriskt och inte kan välja bort att vara på plats utan att uppleva negativa konsekvenser, dels fungerar betygen kontrollerande på elevernas uppfattning om vad som driver dem att agera. Dessa två fenomen skapar underskott i autonomi och minskar elevernas benägenhet att delta och engagera sig. Informanterna ger eleverna valmöjligheter där det går för att öka deras autonomi och de har då lättare att kunna identifiera sig i och acceptera och integrera de yttre faktorer med sin inre motivation. Om de får välja repertoar eller instrument själva blir det lättare att engagera dem. Det medför att läraren med fördel kan planera utefter detta och kanske styra och inspirera eleverna mot att göra goda val. Till exempel om man ska jobba med en specifik genre får eleverna välja musik från en lista med låtar i genrer.

Och sen så har jag valt ut ett axplock av låtar på lite olika svårighetsgrad och sen så får de i sina grupper välja låt och bestämma vem som ska spela vad. (Citat av informant 4 vid intervju 23 oktober 2025)

Våra informanter berättar att de ger eleverna mycket tid att börja sjunga. Det kan ta veckor, månader eller hela terminer innan vissa elever börjar delta. Försök att tvinga eller starkt uppmana eleverna är inte något som fungerar i längden om målet är att eleverna ska få en god

relation till sång. Om målet är att eleverna ska sjunga utan stark påverkan utifrån är det en god idé att låta eleverna ansluta sig till aktiviteten när de känner sig redo. Varje lärare i studien har ett tillvägagångssätt för att få till detta. Något som är gemensamt för våra informanternas beskrivning av sin verksamhet är vikten av att låta processen ta den tid den kräver och att lita på att eleverna hittar fram till slut. Med ett arbetssätt som har ett långsiktigt fokus kan läraren ta sin tid och bygga upp relationen till eleverna, när de känner sig sedda är de tryggare och mer benägna att delta. En av våra informanter berättade om en elev:

Och det är ju, liksom jag hade en elev som inte sjöng på ett helt läsår, men sen rätt som det var i början på nian så hörde jag något brummande. Han brukade alltid sitta ungefär där, bredvid mig, och så var jag så här, gud, han sjunger! Liksom, och jag hade ju tänkt så här. Nej, men det, det är ingen idé heller att jag försöker säga det till honom för att han håller på och processar vad det är vi ska göra. Det tog honom ett läsår. (Citat av informant 4 vid intervju 23 oktober 2025)

Citatet illustrerar att ibland går det att nå fram bara med uthållighet och låta elever mogna för ämnet. Att sjunga inför andra kräver mod och trygghet hos eleverna och det är inte något som kommer över en natt. Lärarens enträgna, ihärdiga och positiva attityd sprider sig över tid till eleverna så kan de helt plötsligt börja sjunga. Genom att konsekvent utstråla en uppmuntrande och tillåtande inställning gentemot eleverna kan de utveckla känslan av kompetens, autonomi, och tillhörighet. Eleverna känner att deras röst är bra nog, de väljer när de börjar sjunga och de är inte för rädda att sticka ut. Lärarna berättar bland annat om vikten av avdramatisering, lek, kontinuitet, uppmärksammande av goda elevinsatser och arbetet med ett tillåtande klassrumsklimat i sina klassrum. Det mesta av arbetet i klassrummet har någon av de tre grundläggande behoven: kompetens, tillhörighet och autonomi i fokus. Om det går för lång tid utan att eleverna till slut börjar sjunga berättar ett par informanter att de hotar med underkänt betyg, eleverna måste sjunga någon gång för att uppnå alla målen i kursplanen. Informanterna uttrycker detta som en sista utväg som de bara tar till om de inte ser något annat alternativ. De vill inte att eleverna ska få underkänt betyg på grund av att de inte sjunger samtidigt som informanterna upplever att betygen kan ha en negativ effekt på den inre motivationen.

Då brukar det vara att jag slutar också mitt i för att jag sätter igång och så märker jag att jag sitter här och sjung solo och då så slutar jag. Och så säger jag ungefär att vet ni, hör ni, att det här med sång är också en del av kursplanen? Och det bedöms också så att varsågod och sätt igång och sjunga. (Citat av informant 4 vid intervju 23 oktober 2025)

Citatet illustrerar hur läraren beskriver en situation där hen hotar med underkänt betyg. Att lärarna ibland måste ta till tvång tyder på att eleverna inte har sina grundläggande behov mötta. Våra informanter beskriver att de bara agerar kontrollerande när de inte ser några andra alternativ för att eleverna ska få tillräckliga kunskaper för att uppnå godkänt betyg i ämnet vilket sker i slutet av deras skolgång. Att betygskraven kan ha en negativ effekt på elevernas motivation kan enligt SDT förstås som extern eller introjicerad reglering det vill säga att den yttre motivationen inte internaliserats och styrs av krav och tvång eller att individen drivs av skamkänslor vilket hämmar autonomin.

En av våra informanter berättar om att hen har en avslutningskonsert med årskurs åtta och nio varje år där de uppträder med ett medley av låtar där eleverna i nian får möjlighet att uppträda med varsin solosång som de själv har valt samt att de sjunger i kören och kompar med diverse ensembleinstrument.

Nej men de tycker det är roligt att se på de äldre eleverna som uppträder på skolan. Och så är det ju därför de väljer musiken. (Citat av informant 3 vid intervju 14 oktober 2025)

Citatet ovan indikerar att informanten upplever att denna konsert bidrar väldigt mycket till att eleverna i årskurs sju och åtta blir motiverade och inspirerade till att våga framföra ett solostycke framför en stor publik. Detta menar hen inspirerar väldigt mycket till att de yngre eleverna får upp ögonen för musiken och själva väljer att gå upp och framföra en låt när de själva går ut nian. Ett tecken på att en avslutningskonsert har varit en bidragande faktor till att eleverna blivit motiverade är att intresset för deltagandet i musik på denna skola har avtagit efter pandemin i och med att de då inte haft möjlighet att göra konserterna. Vad som tål att poängteras här är att läraren i detta exempel undervisar på en skola med tillvalsmusik i årskurs åtta och nio och endast har obligatorisk musik i årskurs sju och åtta. Hen poängterar också att denna avslutningskonsert tar upp väldigt mycket planeringstid och kräver mycket förberedelser. När vi frågat de andra fem informanterna om de anordnar konserter eller uppträdanden med sina elever svarar de att de inte har några tydliga konserter som alla deltar i men att de uppmuntrar till att elever frivilligt gärna får uppträda på konserter om de vill men att det endast är i de fall där eleverna visar intresse och tar initiativ som detta sker. Flera poängterar att de gärna skulle ordna någon slags konsert på exempelvis avslutningar eller andra tillfällen men att det kräver mycket planering och att tiden inte räcker till för att organisera något sådant i nuläget. En av informanterna har inkorporerat uppträdanden i klassrummet som en

del av undervisningen vilket ger ett tydligt mål vilket kan bidra till ökad motivation och deltagande.

Lärarna beskriver att de arbetar med att påverka eleverna mot integration av de normer, värderingar och regler som läraren vill ska finnas i klassrummet. Enligt OIT kan den process bara ske om alla de tre grundläggande psykologiska behoven upplevs mötta. Därför använder lärarna sig av metoder för att inte underminera dessa behov. Några exempel på detta är: inkludering av elevernas perspektiv, låtar anpassade så att de är möjliga att klara av och en avsaknad av hårda krav för deltagande i den mån det är möjligt.

4.5 Genus och rösten i förändring

När det kommer till genus upplever majoriteten av våra informanter att flickor generellt deltar mer aktivt i sångmoment än pojkar. En informant upplever dock att pojkar ofta har en större benägenhet att sjunga starkare och delta mer aktivt i sångmoment med skojsång än flickor. En informant upplever att flickor generellt har lättare att sjunga rent och träffa rätt toner än pojkar samtidigt som flera informanter upplever att pojkar har lättare att sjunga med starkare volym, framför allt i årskurs nio när fler har kommit ur röstförändringen och känner sig mer bekväma med sin röst. På frågan om varför flickor generellt sjunger svagare än pojkar resonerar en informant så här:

Killar vågar sjunga ut mer och jag tror att det finns kanske någon slags inbyggd liksom förväntan på sig själv hos tjejerna att om vi sjunger så då ska det vara så där liksom, så att säga bra kvinnlig popsångerska liksom. (Citat av informant 1 vid intervju 10 oktober 2025)

Citatet ovan synliggör hur en av informanterna resonerar sig fram till att pojkars och flickors olika röster förstärks av heteronormativa könsideal. Ifall eleverna upplever att de behöver sjunga efter ett visst ideal som kanske inte stämmer överens med deras egen röst och med en röstteknik som till och med kan vara skadlig för röstapparaten kan det resultera i att eleverna upplever att rösten inte går att lita på vilket kan försämra deras känsla av kompetens, autonomi och tillhörighet.

Flera av våra informanter berättar att de försöker motverka stereotypa könsroller genom att förebilda och visa på exempel som bryter heteronormativa könsmonster. Några informanter berättar att de använder sig av begrepp som bas, tenor, alt och sopran för att undvika att

koppla röstläget till ett biologiskt kön. Att benämna röstfack med könskodade ord innebär att de som inte har ett stereotypiskt könsuttryck blir osynliggjorda och tappar sin känsla av tillhörighet vilket i sin tur kan sänka elevens motivation till att sjunga.

Jag vet inte varifrån det här liksom funnits någon slags myt och som många av mina musikleärarkollegor tycks tro att man inte kan sjunga då man är i målrottet att det går hur bra som helst. (Citat av informant 3 vid intervju 14 oktober 2025)

Det går att få elever under röstförändringen att sjunga med rätt metod, citatet illustrerar en lärares invändning mot en enligt hen vanlig uppfattning bland musikleärare, att många undviker sång i högstadiet. Rädslan att elevernas sång, som är kopplad till deras identitet, ska ses som dålig eller grotesk av klasskamraterna eller läraren uppfattas hämmande av eleverna.

Jag har ju som uppvärmningsövningar, stödövningar, sådana här omfångsvidgande övningar och så har jag sådana power bröstklangsövningar så att också tjejerna kan liksom ta i med fyllig och kraftig ton i lite högre register att de får självförtroende att inte genast klippa till huvudklang och ha tunn och läckande röst som tjejer ofta har på högstadiet. (Citat av informant 3 vid intervju 14 oktober 2025)

Ovanstående citat illustrerar hur en av informanterna jobbar med olika övningar för att stärka elevens röster, omfång och i förhoppning att i längden även stärka elevens självförtroende att sjunga. En informant gör stämmor för de elever som är mitt i röstförändringen och har ett begränsat omfång. I det här fallet gör läraren en enkel stämma där endast ett fåtal närliggande toner finns med.

Det vanliga var att killarna spelade instrument och flickorna sjöng så då testade jag killarnas röstregister och kom fram till att alla killar kan sjunga rent i ett intervall på fem toner. Då skrev jag en låt med just de här fem tonerna och märkte att det gick och lät bra. (Citat av informant 3 vid intervju 14 oktober 2025)

Citatet illustrerar dels vanliga könsmonster, att inom populärmusikaliska genrer är pojkar mer benägna att spela instrument och flickor att sjunga, dels att begränsa röstomfånget på det man sjunger kan underlätta för eleverna. Framför allt att pojkarna i röstförändringen känner en starkare kompetens. I och med att de klarar av att sjunga sin stämma relativt fort vilket kan bidra till en större känsla av kompetens. När känslan av kompetens inte saknas har eleverna större förutsättningar för att uppnå inre motivation

Några informanter beskriver att de ibland delar upp pojkarna och flickorna för att få dem att delta i högre grad. Eleverna slipper förhålla sig till sina klasskamrater av motsatt kön, mer av deras uppmärksamhet riktas då mot uppgiften. Det är också lättare att smälta in när alla sjunger i samma oktav. Att rösten smälter samman med andra i en gemensam klang ger en känsla av tillhörighet.

När de sjunger upp dock sångredovisning, då brukar det ofta vara att jag parar ihop tjejer och tjejer och killar och killar. Av den anledningen att jag vill att de ska, jag vill höra de deras röster ska ha lite av en samklang ändå. De ska stötta varandra i sången. (Citat av informant 5 vid intervju 12 november 2025)

Vid extra utsatta situationer som en redovisning låter läraren eleverna stötta varandra. När eleverna hamnar i röstförändringen dyker det upp många nya utmaningar för den gemensamma sången, alla våra informanter förhåller sig till dem på flera sätt. Genom bland annat lekfullhet, noggrant utvalt omfång, mängdträning, och gruppdiskussioner hjälper lärarna eleverna att delta i sångmoment.

5. Diskussion

Här diskuteras studiens resultat i förhållande till tidigare forskning och studiens bakgrund. Studiens metod- och teorival samt musikpedagogiska implikationer diskuteras och förslag på vidare forskning ges.

5.1 Resultatdiskussion

Syftet med studien har varit att bidra med kunskap kring hur lärare beskriver sitt arbete kring elevers motivation till sång på högstadiet.

5.1.1 Repertoarval

Resultatet visar att alla informanter i studien försöker möta eleverna med repertoar som de känner igen eller är intresserade av och menar på att deltagandet ökar om dessa kriterier möts. Flera av informanterna uttrycker dock att de upplever stress och problematik kring valet av repertoar vilket kan vara en del av den problematisering som tidigare forskning visar. Enligt Ericsson och Lindgren (2010) sker integreringen av elevers vardagskultur i musikundervisningen ofta på skolans villkor, vilket kan skapa en normalisering där vissa elevidentiteter gynnas samtidigt som andra marginaliseras. Detta kan vara en förklaring till att en del av våra informanter upplever repertoarval som utmanande.

Endast en av våra informanter använde sig frekvent av stämsång i musikundervisningen. Vad som kan vara nämnvärt är att denna lärare undervisar i sång som tillvalsämne i årskurs åtta och nio vilket kan vara en bidragande faktor till resultatet. Enligt Skolinspektionens (2019) granskning av musikämnet omfattades sju av 30 skolor inte av undervisning om hur rösten kan varieras i flerstämmiga, vokala uttryck i olika genrer. Flera av informanterna i vår studie uttryckte sig som att elevernas kunskapsnivå och trygghet inom sång inte var tillräckligt hög för att kunna arbeta med flerstämmig sång. Informanten som använde sig av stämsång påpekade att en blandad elevgrupp där framför allt pojkar ännu inte kommit in i röstförändringen inte kan oktavera ner melodin från elever med högre omfång. Detta gör att unison sång i en sådan elevgrupp blir problematisk eftersom en andel av eleverna inte kan sjunga de toner som läraren efterfrågar. Vi anser att resultatet är intressant och kan tydas som att det kan vara lärares kunskaper om elevers röstförmåga som är bristande snarare än

elevernas sångförmåga som är otillräcklig. Att som lärare ta i beaktande röstens förändring och att vara flexibel i repertoarval och i bedömning av det sångliga resultatet menar även Williams (2019) är viktigt.

5.1.2 Det fungerar inte att pressa elever till att sjunga

Resultatet visar på att eleverna inte gynnas av att pressas för hårt till att delta i sångmoment. Informanterna anser att avdramatisera sångmomenten genom positiv stöttning, tävlingar och humoristiska inslag ger mer motivation och ökar deltagande i sångmoment. Det stämmer väl med Hentschels (2017) resultat där eleverna uppfattar sången som något som kräver mod för att genomföra. Flera av informanterna i vår studie upplever att sången är ett väldigt personligt och utlämnande instrument vilket gör att eleverna är i större behov av trygghet och stöttning i klassrummet. Att sången upplevs mer personlig och i högre grad varierar i klangfärg och tonhöjd mellan eleverna kan vara en orsak till att sång upplevs mer utlämnande än andra instrument. Hentschel (2017) korrelerar även med resultatet där informanterna betonar trygghet och god relation med eleverna som viktiga faktorer för sångdeltagande.

I Hentschels (2017) forskningsarbete visade sig eleverna mer öppna och sjöng starkare än någonsin under den lektion då de tävlade i sångleken ”Så ska det låta”. Detta styrks i resultatet där en av våra informanter använt sig av samma typ av sånglek för att få elever med mindre sångvana att våga delta. Hentschels (2017) studie tar upp begreppet skojsång där både elever och lärare använder sig av humor i sångsituationer i syfte att avdramatisera och minska på kraven hos eleverna. Detta stämmer väl med resultatet från vår studie, flera informanter använder sig av humoristiska inslag och tävlingar för att öka deltagandet, några informanter poängterar att pojkar ofta har en större benägenhet att sjunga starkare och delta mer aktivt i sångmoment med skojsång, något som även Hentschels (2017) studie visar.

Varför lärarna anser att tävlingsmoment har god effekt kan förstås som att fokuset riktas på någonting annat än själva sången vilket kan uppfattas av eleverna som mindre utlämnande när dem deltar i ett sångmoment. Att ungdomar är särskilt mottagliga för sociala bedömningar och gruppträck (Hwang & Nilsson, 2019) kan ses som en orsak till detta resultat. Sång och sångsituationer tillsammans med andra beskrivs som komplexa, relationella och kroppsligt förankrade fenomen där att sjunga snarare upplevs som att vara något i stället för att göra

något. (Hentschel, 2017; Leijonhufvud, 2011). Ett avdramatiserat tävlingsmoment kan tolkas närmre till att göra något annat än att vara i sången vilket i sin tur kan vara en orsak till att eleverna deltar mer aktivt i tävlingsmoment med sång. En nackdel till detta kan vara att eleverna inte får en lika djup och mångfasetterad upplevelse av sången vilket enligt Ryan och Deci (2017) kan minska motivationen till ämnet i längden.

5.1.3 Sångpedagogisk kompetens

Majoriteten av informanterna betonar vikten av kontinuerlig sång och olika sångtekniska övningar som exempelvis uppvärmningar för att förbättra elevernas sångteknik.

Williams (2019) hävdar att om eleverna inte får lära sig sångteknik finns det risk att de utvecklar ett sjungande med dåliga vanor. Resultatet blir en sämre fungerande sång livet ut och i vissa fall övertygelse om att man inte kan sjunga. Att sjunga regelbundet i klassrummet visar resultatet kan öka deltagandet i sångmoment med tiden. Utöver att elevernas sångkompetens blir bättre hos de deltagande eleverna ger det även en tydlig rutin vilket kan öka tryggheten för alla elever och i synnerhet de elever som är i större behov av rutin. Detta kan enligt SDT (Ryan & Deci, 2017) öka motivationen.

Studiens resultat visar att det är viktigt att undervisningen så mycket som möjligt utgår från var eleverna är nivåmässigt. Lärarens förmåga att ta reda på elevernas förmåga är avgörande för att planering och repertoarval. Att veta vilka begränsningar som finns och hur de kan övervinnas. Alla elever är unika men det finns vanliga mönster och fysikaliska realiteter att utgå ifrån som lärare när man ska undersöka detta. Exempelvis elevernas röstförändring som sker vid olika tillfällen för olika elever i klassen (Hwang & Nilsson, 2019).

5.1.4 Klassrumskontext

Enligt våra informanter ligger problemet ibland utanför klassrummet och då kan man behöva tala med klassens mentor för att få reda på potentiella orsaker till att det är tyst under sångmomentet. I och med att skolgången är obligatorisk och att eleverna dessutom ska få betyg på det de gör i skolan finns det i grunden en kontrollerande effekt som lärarna måste förhålla sig till (Ryan & Deci, 2020). Det är inte bara motivation till sång som behöver åstadkommas. Även motivation till skolarbetet i allmänhet är en relevant faktor. Om elever till

exempel inte vill framstå som duktiga i skolan och positionerar sig som "den ifrågasättande" eller "den passiva" (Persson, 2019) utgör det ett ytterligare hinder för sångdeltagandet. Det handlar alltså inte bara om sången i sig, utan också om hur elever positionerar sig själva i musikklassrummet och skolan i stort.

Går det att få eleverna att glömma bort känslan av att deras beteende är kontrollerat eller att skapa så pass intressanta aktiviteter att det stör ut den effekten och ger möjlighet för inre motivation hos eleverna? Det skulle vara eftersträvansvärt i alla fall. Det är nog utopiskt tänkande att lyckas få alla elever till inre motivation enligt studiens resultat. Att praktiska ämnen anses mindre viktiga jämfört med teoretiska ämnen av elever, föräldrar och samhället skapar också ett behov av att ytterligare motivera och rättfärdiga de ansträngningar som eleverna förväntas prestera (Gustavsson, 2002). Våra informanternas strategi för att övervinna dessa hinder är att försöka skapa en så lustfylld och intressant sångundervisning som möjligt där lärarna utgår från elevernas erfarenhet och intressen.

5.1.5 Vem inspirerar eleverna?

En intressant aspekt är vem som egentligen inspirerar och motiverar eleverna att delta i sång. Vanligtvis tillskrivs läraren i ämnet det största ansvaret. Detta tror vi stämmer till viss del men vi tror att eleverna själva också kan ha en stor motiverande kraft för varandra. Till exempel när de ser andra elever uppträda eller förbereder sig tillsammans för att uppträda, en av informanterna anordnar varje år en slutkonsert med årskurs nio som hen säger är en viktig motivator för de yngre eleverna. Det skolprojekt som Williams (2019) beskriver är ett exempel på en liknande process, där elever får ta del av sång av andra barn de ser om intressanta eller häftiga. Förebilderna kan antingen finnas på skolan eller utanför. Andra informanter beskriver att de gärna hade velat anordna konserter med sina elever på skolan men att det inte finns tid för det. Att delta i luciatåg kan vara en positiv upplevelse som skapar gemenskap (Hentschel, 2017). Att eleverna ges möjlighet att utforska olika slags upplevelser av musik är enligt Skolverket (2022b) en förutsättning för att kunna kommunicera och uttrycka sig genom musik.

5.1.6 Arbete med sång och genus

Vårt resultat visar att majoriteten av våra informanter upplever att flickor generellt deltar mer aktivt i sångmoment samtidigt som pojkar tenderar att sjunga med starkare volym, framför allt i årskurs nio när fler har kommit ur röstförändringen och känner sig mer bekväma med sin röst. Orton och Pitts (2018) menar att flickor har större förståelse för det dynamiska samspelet mellan ansträngning, förmåga och självförtroende och att pojkar oftare har en statisk syn på sin sångförmåga där de relaterade låg motivation till bristande kompetens. Detta kan förstås som en del av förklaringen till resultatet. Att några av våra informanter uttryckte att pojkars deltagande ökar i årskurs nio korrelerar även med samma studie som menar på att pojkar saknade en kognitiv förståelse om röstförändringen vilket påverkade deras självförtroende negativt. Att flickor deltar mera aktivt i sång kan enligt Borgström Källén (2014) är den vanligaste förklaringen till att sång kan uppfattas vara feminint – det anses ha en koppling till homosexualitet vilket hotar hetero-sexuell maskulinitet.

5.2 Metoddiskussion

Studiens metod har varit semistrukturerade intervjuer som analyserats med meningskoncentrering (Kvale, 1997). Metoden innebär att forskaren får en inblick i informanternas upplevda verklighet. Att intervjuerna var semistrukturerade tillät dem att bli flödande samtal där tyngdpunkten hamnade där informanterna hade mycket de ville berätta. Strukturen bestod i att efter vi hade avhandlat ett ämne fanns det en vägledning för vilka ämnesområden som återstod att gå igenom. En konsekvens av intervjuformen blev dock att intervjuerna stundtals kunde gå in på sidospår vilket gav oss mycket att arbeta med i vår bearbetning, svaren blev mindre enhetliga. Det kunde eventuellt undvikits om vi haft en större vana av att genomföra intervjuer och en tydligare riktning på vad vi ville undersöka när vi intervjuade. En av metodens förtjänster är att den kan generera resultat som man som forskare inte kunde förutspå när de utformade studien. Nackdelen med intervjuforskning är att den inte beskriver verkligheten som den är utan verkligheten genom informanternas linser. Det är ytterligare en interpretation av verkligheten, utöver forskarens, och det förvränger resultaten. Studiens resultat kan inte säga någonting om hur verkligheten ser ut, bara hur den upplevs av informanterna.

Vi valde teorin Self-Determination Theory (Ryan & Deci, 2017) eftersom den behandlar just hur den sociala miljön påverkar individers motivation. Hur olika dels lärarens, dels andra elevers handlingar påverkar individens engagemang. Det gick att se många likheter mellan vad lärarna sade sig göra i klassrummet och vad SDT hävdar är viktigt för människors motivation till att handla. Det finns en risk att det teoretiska ramverket inte i tillräcklig utsträckning problematiserar och inbjuder till fördjupning i och med att faktorer till varför elever ej deltar kan bero på en mängd orsaker. SDT bidrog istället med teoretiska förklaringar till varför det lärarna påstår sig göra kan ha effekt för elevernas motivation till deltagande.

5.3 Musikpedagogiska implikationer

Enligt vårt resultat går vikten av kontinuitet i sångundervisningen inte att underskatta för den som vill att eleverna ska bibehålla och/eller utveckla sin sångliga nivå. De informanter som enligt vår analys upplever ett högt deltagande och högst nivå jobbar med sången på något sätt nästan varje vecka. Till exempel kan de ha gemensam sång som inledning eller avslutning på lektionerna.

Att vara lekfull är ett bra sätt att få eleverna att våga sjunga. Metoder som avdramatiserar sångmomentet hjälper eleverna att våga delta. Även tävlingar som flyttar fokus från sångens kvalitet till att vinna poäng kan få fler elever att sjunga i klassrummet, men kan i längden resultera i att eleverna blir mindre motiverade att sjunga för sjungandets skull. Att lära ut hur sången fungerar som instrument är viktigt för att motivera de elever som inte tror att de kan lära sig sjunga, de som behöver utveckla en öppen dynamisk inställning. Att välja rätt omfång för elever i röstförändringen ger dem möjlighet att sjunga. En av informanterna skrev en låt med ett omfång på fem toner och då kunde de här eleverna delta. Det är viktigt och svårt att hitta repertoar som fungerar för en hel klass i högstadiet när alla elever kan vara på olika stadier av röstförändringen.

Det emotionella samspelet, mellan lärare och elev samt elever emellan, är viktigt att förstå. Det kanske är självklart men det går att läsa våra resultat som att det som är mest avgörande för verksamheten är lärarens förståelse och lyhördhet för det sociala samspelet i gruppen. Att förstå hur och varför elever reagerar på olika aktiviteter låter läraren driva verksamheten i den riktning och i det tempo som kommer ge det mest tillfredställande resultatet. Sång är en social aktivitet och därför blir de här aspekterna avgörande. Till slut tror vi att utveckling inom

sångmetodik är något som nästan alla musklärare skulle ha nytta av. Det finns en stor potential att skapa musikälskande elever genom sångundervisning när man som lärare har tillräcklig kompetens för det. De lärare som redan lyckas väl kan utvecklas till att nå ännu fler elever.

5.4 Vidare forskning

I denna undersökning valde vi att ta del av lärarnas perspektiv. Det skulle vara spännande att se om eleverna har en överensstämmande bild av vad som skapar engagemang eller hämningar i klassen. Även en observationsstudie skulle kunna ge intressanta resultat och vara en naturlig och intressant påbyggnad på detta arbete. Lever lärarna som de lär? Går det att göra andra analyser av det som händer i klassrummet än de som lärarna gör under tiden? Andra teoretiska ramverk skulle också fördjupa vår förståelse för fenomenet. Till exempel en fenomenologisk eller fenomenografisk studie skulle vara intressant för att fördjupa förståelsen för allting som händer i klassrummet och hur elever eller lärare upplever fenomenet sång. En historisk eller internationell jämförelse skulle också vara intressant för att få reda på om andra sätt att organisera undervisningen har potential att ge mer önskvärda resultat även i dagens Sverige, att fler elever får uppleva en större sångglädje och kan frodas i sammanhang där sång förekommer.

Referenser

- Bergman, Å. (2009). *Växa upp med musik – Ungdomars musikanvändande i skolan och på fritiden*. [Doktorsavhandling, Göteborgs universitet]. Gupea.
<http://hdl.handle.net/2077/20314>
- Björnsson, M. (2005). *Kön och skolframgång. Tolkningar och perspektiv*. Myndigheten för skolutveckling.
- Borgström Källén, C. (2014). *När musik gör skillnad – genus och genrepraktiker i samspel*. [Doktorsavhandling, Göteborgs universitet]. Gupea. <http://hdl.handle.net/2077/35723>
- Ericsson, C., & Lindgren, M. (2010). *Musikklassrummet i blickfånget: Vardagskultur, identitet, styrning och kunskapsbildning* (Forskningsrapport 2010:1). Högskolan i Halmstad. hh.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A375589&dswid=-4920
- Folkhälsomyndigheten. (2023). *Skolbarns hälsovanor i Sverige 21/22 – Nationella resultat*. Folkhälsomyndigheten.
<https://www.folkhalsomyndigheten.se/contentassets/48b881b57779498595394ca05525d5d8/skolbarns-halsovanor-sverige-2021-2022-nationella-resultat.pdf>
- Fornäs, J., Lindberg, U., & Sernhede, O. (1988). *Under rocken: musikens roll i tre unga band*. Symposion.
- Gackle, L. (2019). Adolescent Girls' Singing Development. I G. F. Welch & D. M. Howard & J. Nix (Red.), *The Oxford Handbook of Singing* (s. 551–570). Oxford University Press.
<https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199660773.013.22>
- Gustavsson, B. (2002). *Vad är kunskap?: en diskussion om praktisk och teoretisk kunskap*. Statens skolverk.
- Hentschel, L. (2017). *Sångsituationer: en fenomenologisk studie av sång i musikämnet under grundskolans senare år*. [Doktorsavhandling, Umeå universitet]. Diva. umu.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1140734&dswid=2790

- Holm, A.-S., & Asp-Onsjö, L. (2014). Styrning genom prov och betyg. I E. Öhrn & A.-S. Holm (Red.), *Att lyckas i skolan om skolprestationer och kön i olika undervisningspraktiker* (s. 31–52). Göteborgs universitet.
- Kvale, S. (1997). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Studentlitteratur.
- Hwang, P., Nilsson, B. (2019). *Utvecklingspsykologi*. Natur & Kultur.
- Leijonhufvud, S. (2011). *Sångupplevelse - en klingade bekräftelse på min existens i världen: en fenomenologisk undersökning ur första-person-perspektiv*. [Licenciat-uppsats, Kungliga Musikhögskolan]. Diva. [oru.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A789079&dswid=7566](https://portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A789079&dswid=7566)
- Orton, A., & Pitts, S. (2019). Adolescent perceptions of singing: exploring gendered differences in musical confidence, identity and ambition. *Music Education Research*, 21(1), 40–51. <https://doi.org/hdvr>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research & evaluation methods*. (3. uppl.) SAGE.
- Persson, M. (2019). *Inte bara musik: om elevers positionerande i grundskolans musikklassrum*. [Doktorsavhandling, Lunds universitet]. Diva. [kmh.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1283994&dswid=4574](https://portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1283994&dswid=4574)
- Ryan, R., & Deci, E. (2017). *Self-Determination Theory: Basic Psychological Needs in Motivation, Development, and Wellness*. The Guildford Press. <https://doi.org/10.1521/978.14625/28806>
- Ryan, R., & Deci, E. (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, 55(1), 68–78. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.55.1.68>
- Skolinspektionen. (2019). *Musikundervisning i grundskolan årskurs 7–9*. Skolinspektionen. <https://www.skolinspektionen.se/globalassets/02-beslut-rapporter-stat/granskningsrapporter/tkg/2019/musikundervisningen/tkgmusikundervisning.pdf>
- Skolverket. (2006). *Könsskillnader i målpuppfyllelse och utbildningsval* (Rapport 287). Skolverket. <https://www.skolverket.se/publikationer?id=1653>

- Skolverket. (2022a). *Läroplan för grundskolan samt för förskoleklassen och fritidshemmet*. Skolverket. <https://www.skolverket.se/undervisning/grundskolan/laroplan-lgr22-for-grundskolan-samt-for-forskoleklassen-och-fritidshemmet>
- Skolverket. (2022b). *Kommentarmaterial till kursplanen i musik – grundskolan*. Skolverket. <https://www.skolverket.se/publikationer?id=9915>
- Skolverket. (2024). *Attityder till skolan 2024. Delrapport 1: Elevers och lärares trivsel, motivation och stress*. Skolverket. <https://www.skolverket.se/getFile?file=13184>
- Skolverket. (2025a). *Attityder till skolan 2024. Delrapport 2: Studiero, elevinflytande och lärverktyg*. Skolverket. <https://www.skolverket.se/getFile?file=13208>
- Skolverket. (2025b). *Könsskillnader i skolresultat – Skolverkets aktuella analyser*. Skolverket. <https://www.skolverket.se/getFile?file=13305>
- Sundberg, J. (2001). *Röstlära: fakta om rösten i tal och sång* (3 utvidgade uppl.). Proprius.
- Vetenskapsrådet. (2024). *God forskningssed*. Vetenskapsrådet. <https://www.vr.se/uppdrag/etik/god-forskningssed---ny-utgava.html>
- Williams, J. (2019). *Teaching singing to children and young adults* (2 uppl.). Compton Publishing.
- Williams, J. & Harrison, S. (2019). Boys' Singing Voice Change in Adolescence. I G. F. Welch & D. M. Howard & J. Nix (Red.), *The Oxford Handbook of Singing*, (S. 533–550). Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199660773.013.44>

Bilagor

Bilaga 1 Intervjuguide

Bilaga 2 Informationsbrev till deltagare i studien

Bilaga 1 Intervjuguide

Öppningsfrågor

- Hur gammal är du?
- Vad har du för huvudinstrument?
- Vad har du för utbildning?
- Hur länge har du arbetat som musiklärare?
- Bedrivs undervisningen i hel- eller halvklass?
- I vilka årskurser har ni musik?
- Hur trygg och bekväm känner du dig med din egen sångröst?

Hur beskriver lärare sitt arbete med sång i Högstadiet?

Arbetssätt

- Kan du beskriva så utförligt som möjligt hur du jobbar med sång i högstadiet?
- På vilka olika sätt använder/jobbar ni med rösten i musikundervisningen?
- Hur ofta innehåller dina musiklektioner sångmoment i högstadiet?
- Vad avgör frekvensen av sång i din undervisning? (Din trygghet/läroplan potentiella svar)
- Vilka metoder använder du dig av i din sångundervisning?
- Finns det en skolkör på skolan?
- Om inte, skulle du vilja ha en och i sådana fall varför då?

Repertoar

- Hur går du till väga för att välja repertoar för sångmomenten?
- Vilken typ av repertoar använder du i sångmomenten?
- Har du några exempel på repertoar?
- Hur påverkar repertoarvarelevnas engagemang?

Övriga frågor

- Hur jobbar du kring begreppet genus i sångmomenten?
- Vad anser du att sång som musikaliskt redskap har att erbjuda eleverna?

Hur beskriver lärare högstadieelevers förhållande till sång i musikundervisningen?

Arbetssätt

- Hur gör du för att motivera dina elever att delta i musikundervisningen?
- Hur upplever du att eleverna responderar på sångundervisningen?
- Hur tillåtande upplever du att klimatet är i klassrummet vad gäller sångliga aktiviteter? (Mer specifikt). Kopplat mer till elevernas upplevelse.
- Kan du beskriva hur eleverna reagerar när du introducerar ett sångmoment?
- Upplever du några utmaningar i sångundervisning?
- Under vilka omständigheter stöter du på utmaningar i din sångundervisning?
- Vad anser du motiverar dina elever till att sjunga?
- Hur gör du för att motivera dina elever i sångmoment?
- När upplever att eleverna är motiverade att sjunga? Beskriv
- När upplever du att eleverna är omotiverade? Beskriv
- Hur upplever du att betygen påverkar elevernas motivation?

- Är det något mer du vill tillägga?

Bilaga 2 Informationsbrev till deltagare i studien

Hej!

Informationsbrev och förfrågan om medverkan i en intervjustudie, om elevers motivation till deltagande i sångmoment i högstadiet.

Vi heter Emil Eggers och Jonas Skeppar och studerar KPU (kompletterande pedagogisk utbildning) vid Kungl. Musikhögskolan. Vi skriver vårt självständiga arbete på temat sång och motivation och undrar om du skulle vara intresserad av att delta som informant på vår intervjustudie.

Syftet med vårt studien är att bidra med kunskap kring hur lärare beskriver sitt arbete och elevers motivation till sång på högstadiet.

Deltagandet i studien innebär att en intervju på 45–60 minuter kommer att genomföras. Intervjuerna kommer spelas in via röstupptagning, materialet kommer att behandlas konfidentiellt och ditt deltagande i studien kommer att anonymiseras. Efter att arbetet blivit godkänt kommer inspelningsmaterialet samt transkriptioner förstöras. Din medverkan är frivillig och kan när som helst avbrytas.

Om du accepterar att medverka i studien hör vi av oss för att bestämma tid och plats för genomförandet av intervjun. Hoppas detta låter intressant!

Hälsningar,

Emil Eggers
Tel: xxxxx
Mail: emil.eggars@student.kmh.se

Jonas Skeppar
Tel: xxxxx
Mail: jonas-fredrik.skeppar@student.kmh.se